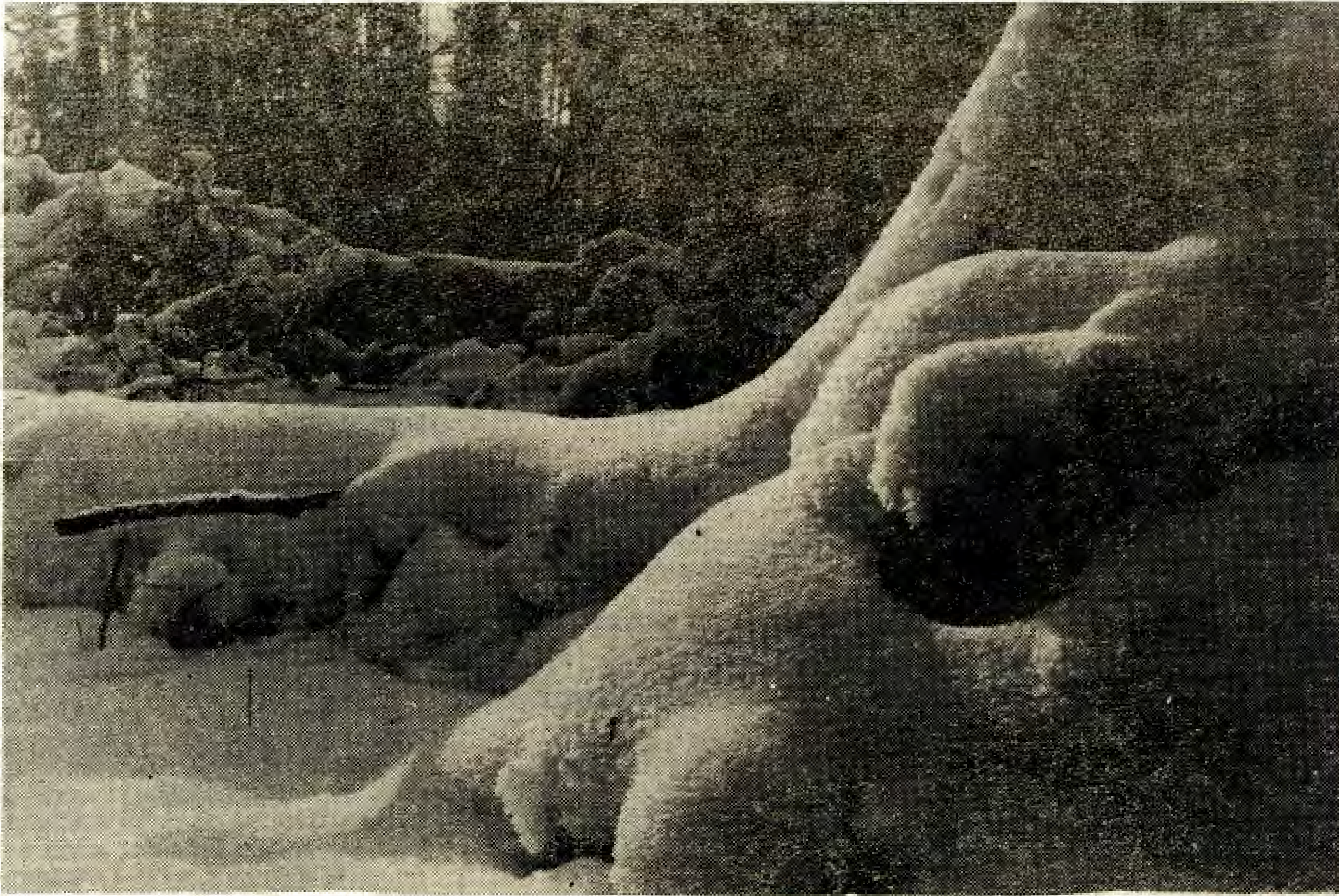
ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

Ніва

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 8 (1658) ГОД XXXIII БЕЛАСТОК 21 ЛЮТАГА 1988 г. ЦАНА 12 зл.

БЕЛАВЕЖСКАЯ РАПСОДЫЯ. Фота Ул. Завадскага.

РОДАМ З ПЯВУЧАЙ ЗЯМЛІ

„Ніву" наведаў Аляксандр Шыдлоўскі. Песні гэтага кампазітара надта папулярныя ў нашым народзе: як у Беларусі, так і на Беласточчыне.

Рэдакцыя ўзяла інтэрв'ю ў „Заслужанага дзеяча культуры БССР" Аляксандра Шыдлоўскага, чыё жыццё і праца, як герaічная казка, і яе ў вялікім скарачэнні хочам тут перадаць.

— Раскажыце крыху пра сябе. Адкуль ваш род і адкуль вытокі вашай творчасці?

— Родам я са Смаргоншчыны, вёскі Мінкі, нарадзіўся ў 1911. Смаргоншчына — цудоўная пявучая зямля. Адукацыяй для нас, вясковых дзяцей, была народная традыцыя, святы, фэсты. Я помню беларускае народнае вяселле — гэта проста як народная опера, у якой і пасмяяцца да слёз і паплакаць можна. Вось гэтае народнае мастацтва і пакінула вялікі след у юнацкай душы.

Пасля, калі я вучыўся ў Віленскай беларускай гімназіі, сутыкнуўся там з Рыгорам Шырмам, які выкладаў музыку і спеў і які запісаў і сабраў сотні народных песень на Заходняй Беларусі, вёў у гімназіі хор. А былі гэта гады бурлівай дзейнасці Беларускай сялянска-рабочай „Грамады" і ўздыму рэвалюцыйнага руху на Заходняй Беларусі. Я ад 1927 г. прымаў удзел у рэвалюцыйнай барацьбе, быў членам падпольнага камсамола Заходняй Беларусі. У дзень прысуду „Грамады" мы ў гімназіі ў знак пратэсту зрабілі забастоўку. А на пачатку 1929 г. пасля забастовак у гімназіі і дэманстрацый больш як 40 вучняў былі выгнаны са школы, у тым ліку і я. Па загаду пасольскага клуба „Змаганне" нас паслалі ў Клецкую беларускую гімназію, але і яе хутка закрылі. Я вярнуўся ў Вільню і стаў прафесіянальным рэвалюцыянерам. Працаваў інструктарам пасольскага клуба „Змаганне", будучы адначасова інструктарам у акружным камітэце камсамола. У 1930 г. арыштавалі мяне як „выўратоўца", асудзілі на 5 год турмы і 10 год пазбаўлення грамадзянскіх правоў. У суме я прасядзеў у турмах даваеннай Польшчы шэсць гадоў. Сядзеў на Лукішках, на Макатове ў Варшаве, у Пятркове-Трыбунальскім і ў Серадзы. Пасля выхаду з турмы мне нельга было жыць на тэрыторыі былой Заходняй Беларусі. Таму паехаў я ў Варшаву і там працаваў на вугальным складзе Варшава-Заходняя і на чыгунцы.

У Варшаве дзейнічала тады легальна Беларускае асветнае таварыства. Мы сустракаліся, стараліся арганізаваць беларускіх рабочых, студэнтаў, жанчын, якія многа служылі па дамах. Арганізавалі вечарыны, вялі дыскусіі, чыталі вершы. Я помню, як чытаў аднойчы верш Я. Купалы „Прарок", надрукаваны ў хрэстаматыі Дварчаніна, з якой мы вучыліся ў гімназіі. Паэт ставіць там пытанне: „Дзе ж вашы песні жыватворны?".

На вечары да нас прыязджаў Максім Танк, прыходзіў Забэйда-Суміцкі, выступаў у нас. Арганізавалі мы ўрачыстасць Новага года, танцавалі беларускія танцы, рыхтавалі народныя ігрышчы. Нас, членаў КПЗБ, шмат удзельнічала ў працах таварыства. Я помню актыўнасць майго таварыша па гімназіі Язэпа Урбановіча. Пры акупацыі ён стаў на Брэстчыне арганізатарам партызанскага руху, камісарам у партызанскім атрадзе, загінуў у 1944. У мяне ёсць песня, прысвечаная яму, „Ой, у полі дуб магутны".

— Вашае музычнае майстэрства, уражлівасць і любоў да беларускай песні выраслі пад уздзеяннем Рыгора Шырмы. Ён, найвыдатнейшы музыколаг, кампазітар, фалькларыст і дырыжор, пакінуў цэлы рад наследнікаў. Вы адзін з іх. І ва-

(Працяг на стар. 5)

ДА 70-ГОДДЗЯ САВЕЦКАЙ АРМІІ

З ЛЮДЗЬМІ І ДЛЯ ЛЮДЗЕЙ

Міхась Дудар, сын Марыі і Івана, нарадзіўся 15 кастрычніка 1919 г. у далёкім Омску (Сібір). Бацькі-беларусы прыехалі ў Омск, уцякаючы ад немцаў у першую сусветную вайну. У родны Вярсток вярнуліся яны ў 1921 годзе.

У Міхася было чатыры сястры. Адна памерла, адна жыве ў Эстоніі, а адна ў Калінінградзе (СССР). Чацвертая — у Кляшчэлях. У сем гадоў пайшоў у школу ў Вайноўцы, а затым у Палічнай. Вучыцца было цяжка, у бацькоў — вялікая гаспадарка і трэба было дапамагаць ім. У саракавым годзе Міхась Дудар ужо ў Чырвонай Арміі, танкістам. І так праслужыў ён у гэтай арміі да 8 верасня 1945 года. У чэрвені сорак першага прымае ўдзел у баях на фінскім фронце, дзе два разы параніла яго. Успамінае цяжкія моманты ў баях за астравы Эзел і Сааромэ, і над рэчкай Нарвай у Эстоніі, і ў Польшчы. Дваццаць першага студзеня сорак пятага года яго цяжка параніла ў грудзі. Па сённяшні носіць ён у сваім целе асколак велічынёю з паўтара сантыметра.

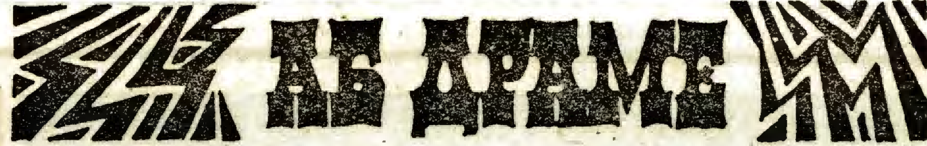
На здымку Міхась Дудар як салдат Чырвонай Арміі.

Пасля вайны ён вярнуўся ў бацькоўскі Вярсток, ажаніўся, стаў рабіць на гаспадарцы. Ад пяцьдзесят трэцяга па пяцьдзесят сёмы быў у спулдзельні прадукцыйнай. Гаспадарку бацькоў павялічыў да трыццаці гектараў. У восемдзесят трэцім годзе перадаў яе сыну Сцяпану.

У Міхася Дудара сямёра дзя-

(Працяг на стар. 7)

НА МЯЖЫ

1

Жыхары Бандароў адносіліся ў час акупацыі да партызанаў спачувальна. А некаторыя цесна з імі супрацоўнічалі. У трох суседніх вёсках: Бандарах, Рыбаках і Таніцы былі сем'і, якія ўвайшлі ў цесны кантакт з партызанамі і рознымі спосабамі ім памагалі. Першыя месяцы дзейнасці партызанаў не прынеслі ім клопатаў. Аднак ужо на пачатку 1942 года наступіла здарэнне, якое патрасло ўсёй ваколіцай.

А сталася гэта так. У ваколіцах Ялоўкі, якая была гміннай мясцовасцю, у часе перастрэлкі былі паранены амтскамісар і вядомы на нашай тэрыторыі партызан Федзька. Партызанам удалося адарвацца ад немцаў і занесці паранёнага таварыша на хутар у Навасадах, дзе жыла савецкая грамадзянка — лекар. Партызаны былі перакананы, што ўдасца вылечыць Федзьку і што ён зноў далучыцца да партызанскага падраздзялення. Але нехта данёс немцам, і яны акружылі хутар. Немцы павезлі параненага ў лёгкія партызана ў Ялоўку. Там паабяцалі яму лячэнне і свабоду, калі ён назаве тых сялян, якія супрацоўнічалі з партызанамі. Спачатку Федзька не згаджаўся, але пасля згадзіўся. Немцы палажылі Федзьку ў сані і ён сказаў, каб яго везлі ў вёску Рыбакі. Прыехаўшы ў гэтую вёску, Федзька загадаў, каб сані затрымаліся пры хаце Антона Хлябіча. Немцы ўварваліся ў хату і вывалаклі на снег і мароз распранутых і босых братоў Міцьку і Кастуся Хлябічаў. Партызан паказаў рукой у бок Кастуся і сказаў, што ён памагаў партызанам. Немцы паваліілі на снег Кастуся і пачалі яго катаваць і прымушаць, каб прызнаўся да супрацоўніцтва з партызанамі. І тады Кастусь звярнуўся да немцаў са словамі:

— Калі ён мяне ведае, то хай скажа, як я называюся!

Немцы спыталі пра гэта партызана і той сказаў:

— Іван.

Прысутны пры гэтым здарэнні мясцовы солтыс сказаў, што катаваны Хлябіч называецца Канстанцін. Пасля гэтага немцы перасталі біць Кастуся і пусцілі яго ў хату. Кастусь Хлябіч, многагадовы дзеяч Беларускага грамадска-культурнага таварыства, гаворыць сёння, што тады, нягледзячы на вялікі мароз, хаця быў босы, не чуў найменшага холаду.

Федзька сказаў немцам, што ў вёсцы Бандары супрацоўнічала з партызанамі сям'я Міруцёў. Вельмі хутка сані прыехалі ў Бандары і затрымаліся каля хаты братоў Васіля і Язэпа Міруцёў. І тут я ўжо не паўтараю чужых расказаў, а гавару тое, што бачыў сваімі вачыма. Немцы ўварваліся ў хату Міруцёў, вывелі братоў і падвялі іх да саней, на якіх ляжаў партызан Федзька. Федзька назваў бесна памылкова імёны братоў. Васіль Міруць запярэчыў, сказаў, што першы раз у жыцці бачыць гэтага партызана. Тады Федзька сказаў:

— Не дурыся, Васька, каля хлява ў трэсках ляжыць закапаны ручны кулямёт.

Немцы пайшлі на панадворак, раскідалі трэскі і выграблі з іх кулямёт. Арыштавалі братоў Міруцёў і спыталі партызана, куды павінны ехаць. Федзька адказаў:

— У вёску Таніца!

Не ведаю чаму, але немцы нават не спяшаліся. Мінут дзесяць-пятнаццаць туды-сюды хадзілі па вёсцы. І вось гэтыя дзесяць-пятнаццаць мінут выратавалі жыхароў Таніцы.

Няведама, якім спосабам, але жыхары Таніцы даведаліся аб тым, што сталася ў Рыбаках і Бандарах. І аб тым, што здарылася перад Таніцаю. Гавару на падставе таго, што пачуў ад Язэпа Міруця, якога немцы, патрымаўшы некалькі дзён, выпусцілі з турмы. Вось словы Язэпа:

„Сам ведаеш, што з Бандароў да Таніцы паўтары вярсты. Ехалі мы памалу. А да гэтага ешчэ матланула адны сані ў калдобіну, і конь распрогся. Пакуль мужык запрагаў каня, то зноў прашло мінут пяць, бо супона кала хамута парвалася і трэба было яе звязваць. Ну, і калі мы ужэ пад'язджалі да Таніцы, то выбег з вёскі раскудлачаны, з моцна чырвоным тварам Бэджык і крыкнуў: „Панове, у Таніцы тыфус!“ Немцы прыказалі паварочваць сані, а пасля выкінулі ў снег Федзьку і забілі яго. От і ўсё“.

Трэба дабавіць, што Бэджык гэта мянушка жыхара Таніцы Язэпа Кузьмінскага, смякалка і адвага якога выратавалі некага з жыхароў Таніцы.

Партызана Федзьку пахавалі ў тым месцы, дзе ён быў забіты. Цэлы тыдзень на магіле Федзькі выў яго сабачка.

Алесь Барскі

З КАНФЕРЭНЦЫІ БГКТ У САКОЛЦЫ

Сакольскі аддзел БГКТ падсумаваў справаздачна-выбарную кампанію на сваёй канферэнцыі. З дакладам выступіў намеснік старшыні аддзела Сяргей Крышань. З дасягненняў адзначыў большую згуртаванасць членаў арганізацыі ў супольных мерапрыемствах. У традыцыю ўжо ўвайшлі карнавальныя балі з 13 на 14 студзеня. У гэтым годзе ў такім балі ўдзельнічала 120 чалавек. З недахопаў дакладчык адзначыў тое, што не ўдалося яшчэ стварыць у аддзеле харавога калектыву. Не хапіла таксама арганізацыйнай настойлівасці, каб падрыхтаваць у мінулым годзе народны фэстын.

У дыскусіі Іван Сідар заклікаў разгортваць мастацкую самадзейнасць сярод моладзі, успамінаў часы сваёй маладосці ў санацыйнай Польшчы, расказваючы, як высока цанілі падпольшчыкі — КПЗБ-оўцы беларускае мастацкае слова. Яго думку прадоўжыў Аляксандр Тур, які ўзяў на сябе абавязацельства арганізаваць у Сухінічах харавы калектыў. З горыччу гаварыў аб закінутасці цяпер вёскі Гаркавічы — у мінулым вёскі — сімвала беларускасці, якая дала двух змагароў за сацыяльную і нацыянальную справядлівасць — Паўла Валошына і Сяргея Прытыцкага. Сёння ў Гаркавічы вельмі цяжка даехаць — няма добрай дарогі. Таму не ходзяць аўтобусы, ГС не давозіць рэгулярна нават хлеба. Большай апекі і догляду патрабуе гаркавіцкая святліца, у якой знаходзіцца музей Сяргея Прытыцкага.

Аляксей Тур звярнуў увагу на існуючы ў Саколцы рэгіянальны музей, у якім знайшлося месца на экспанаты аб татарах, але няма нічога аб беларусах.

Інфармацыю аб музеі пашырыў начальнік горада і гміны Станіслаў Казлоўскі. Ён расказаў аб тым, што мясцовыя ўлады стараюцца стварыць для музея лепшыя ўмовы, разбудаваць яго і перадаць пад апеку Міністэрства культуры. Тады знойдзецца месца і для беларускіх экспанатаў.

Аляксандр Шчэбет наракаў на спознены каляндар і прасіў друкаваць у „Ніве“ больш вясёлых матэрыялаў.

Кастусь Моцька запрашаў актыў БГКТ часцей прыязджаць у Саколку і на Сакольшчыну, а таксама выказаў думку, што добра было б, каб ГП БГКТ прыдзяліла на Сакольскі аддзел поўны штат.

На канферэнцыі выступіў новы галоўны рэдактар „Нівы“ Віталій Луба, які падкрэсліў неабходнасць шанаваць родную мову, заахвочваў дзяцей і дарослых удзельнічаць ва ўсіх конкурсах, якія арганізуе Беларускае таварыства, а на заканчэнне паінфармаваў аб ходзе пабудовы Беларускага музея ў Гайнаўцы.

Затым адбыліся выбары. Дэлегатамі на з'езд БГКТ сталі Сяргей Крышань, Леанарда Абухоўская, Кастусь Моцька, Анатоль Шыгаловіч і Міхась Хмялеўскі. У склад прэзідыума аддзела ўвайшлі Сяргей Крышань, Аляксандр Тур, Леанарда Абухоўская, Уладзімір Сідкевіч, Ларыса Купрыянюк, Уладзімір Мальчык, Мікалай Сцепанюк, Юрка Ярашэвіч і Янка Ганчар. Рэвізійную камісію ўзначальвае Юрка Малеша.

Пасля канферэнцыі выступіў харавы калектыў з Рыбалаў. Вечарам гэты ж калектыў даў канцэрт у Вярхлессі.

Міхась Хмялеўскі

З ДРУКУ

МНОСТВА ГРАХОЎ МАЛА РАЦЫЙ

У дванаццатым нумары вядомага грамадска-культурнага штомесячніка *„Одра“*, які з'явіўся ў продажы толькі ўпачатку гэтага года, змешчана цікавая гутарка з выдатным польскім пісьменнікам Тадэвушам Канвіцкім. Яго творчасць у значнай меры насычана беларускім матэрыялам. Таму невыпадкова шмат у ёй роздумаў пра беларусаў і Беларусь.

„У нас некаторыя надта ж захапляюцца гістарычнай Літвою, Вялікім княствам Літоўскім, паланізаваным і дамінаваным палякамі. Люлюкаючы ўспамін пра даўняе Вялікае княства, думаюць, што гэтым робяць прыемнасць літоўцам і беларусам. А ўсё гэта не так. У сапраўднасці ўсё іначай, з чым нашы наіўныя вялікадзяржаўнікі *„ад мора да мора“* павінны пагадзіцца... Літоўцы і беларусы блізкія эпілепсіі, калі чуюць гэткія бацькаватыя і апякунскія выказванні. У іх да самога канца выяўляюцца імкненні да асобнасці. Не хочуць дараванай намі аўтаноміі, як і не хочуць нашае гегемоніі. Хочуць, каб на гэты конт была ўрэшце-рэшт яснасць, гэта значыць, каб прызнаць за імі правы на цалкавітую асобнасць. Яны і слухаць не хочуць пра якія-колечы нашы тут дамаганні...“

Спыніўшыся на культурнай сферы, Канвіцкі сцвердзіў:

„У нашай культуры шмат адбылося, дзякуючы літоўцам і беларусам. А што яны менавіта могуць узяць назад з нашае культуры? Маглі б узяць для сябе — напрыклад — Міцкевіча, дзеля чаго ў іх не так мала моцных прычын. (...) Мы, палякі, у спрэчках з імі за падзел колішняй спадчыны павінны весці сябе ціха, у нашых руках слабенькія аргументы. Мусім прызнаць супольнасць шмат у чым, прызнаць, што спадчына, якую лічым сваёй, часткова не зусім яна наша, але беларуская або літоўская. У беларусаў і літоўцаў напраўду добрыя гістарычныя прычыны, каб мець рацыю. У апошнія гады беларусы, напрыклад, адкрылі для сябе Міколу Гусоўскага і яго *„Песню пра зубра“*, якую палічылі беларускім эпасам, нечым накшталт *„Пана Тадэвуша“*, ранейшым на некалькі стагоддзяў“.

У польскай культуры Т. Канвіцкі не прыкмячае асаблівае прывязанасці да постаці Гусоўскага, дадаючы, што палякі павінны ўрэшце „...палічыць яго беларускім паэтам. Гэта ў нічым не парушыць нашага канона“.

У дачыненнях з гэтымі народамі палякам трэба розуму, а не вялікадушша, — падкрэслівае Канвіцкі. „Мы бязмежна награшылі супроць іх, шчыра кажучы. У нас няма аніякіх сэнсоўных падстаў, каб надалей пажываць з нейкімі імперскімі надзеямі...“ — пажартоўвае Канвіцкі з даволі пашыраных перажыткаў у польскай псіхіцы ды характары, своеасаблівых астанкаў Першай Рэчпаспалітай.

(С. Я.)

ПЕРАПІСВАЦЦА З СЯБРАМІ МАЦІ

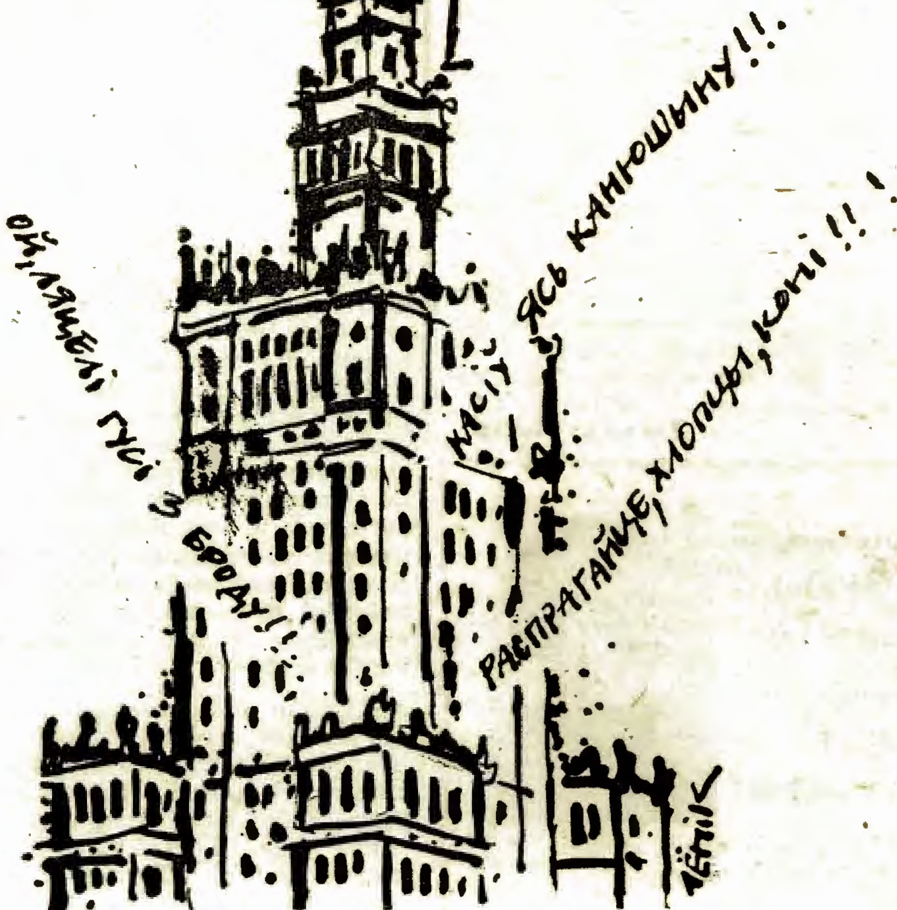
Хачу перапісвацца з людзьмі, якія ў час вайны былі з маёй маці Марыяй Пень-Кендысь у Рабочым будаўнічым атрадзе Савецкай Арміі ў горадзе Кульм, у лагеры Вярховічы. Потым трапіла яна на прымусовыя работы. Маці ўспамінае сваіх сяброў з тых цяжкіх часоў — Маньку Саўчышыну, Яна Кухту і нейкую ўкраінку Марусю. Хацела б я таксама наладзіць сувязь з сям'ёю Сцяпана Андрэевіча Шышкіна; яны ў час вайны жылі ў майго бацькі.

Марыя Пень,
в. Тафілаўцы 15,
пошта Дубічы-Царкоўныя,
Беластоцкае ваяводства.

ПРЫСУТНАСЦЬ

студэнцкая старонка

НАВАГОДНІ БАЛЬ

гулялі, як анёлы ў небе!

Юнспецкор „Прысутнасці" ў вялікім скарачэнні хоча падзяліцца з вамі, дарагія чытачы, уражаннямі аб пабыўцы на навагоднім балі ў Варшаве ў Палацы культуры і навукі.

Быццам Шэрлок Холмс, каб не адрознівацца ад натоўпу, апрануўся я ў новенькі касцюм, прыхапіў для непазнакі 3 бутэлькі гарэлкі і быў ужо гатовы да місіі вашага карэспандэнта. У маёй кішэні былі пяро і блакнот. Ужо едучы аўтобусам, заўважыў, што пасажыры, якія ехалі, нейкія дзіўныя. Усе адборна апранутыя, жанчыны на твары размаляваныя, быццам бы толькі што прыляцелі з Парыжа. Усе з годнасцю маўчалі і трымалі ў руках велізарныя торбы, з якіх даносіўся пах марынаваных грыбкоў. На баль, падумаў я, і ўцешыўся. Заўсёды лепш ехаць у грамадзе сваіх людзей, хаця і маўклівых. „Бадай, будзем разам гуляць?!" — сказаў я аднаму, каб перарваць цішыню. Малады чалавек паглядзеў на мяне, як на вар'ята, і адказаў: „Chyba będziemy" ды нервова адсунуўся далей. Яго паводзіны сведчылі аб тым, што ён так моцна думаў аб балі, што аж забыўся простую мову.

Роўна а 21.00 распачаўся баль, які можна назваць каралеўскім. Сталы ўгіналіся пад ядою і напіткамі. Афіцыянткі лёталі між сталамі танцавальным крокам. Ну, на пачатку, як вядома, была вялікая цырымонія. Усе сядзелі штыўна за сталамі, людзі былі вельмі культурныя, адзін другому дарыў шчырыя добразычлівыя ўсмешкі. Аднак спакойная стыхія адыходзіла па меры таго, як пусцелі сумкі, якія стаялі пад сталамі. Распачаліся танцы — і тут у рытме песень Яцкаў Лехаў, Яроцкіх, Краўчыкаў людзі адчувалі сябе найлепш. Ну, і вядома, што яшчэ чалавек з усходу любіць спяваць і таксама паслухаць другіх. Маё вуха стараласяаднатаваць нейкія песні. І ўрэшце грымнула песня людзей, якія любяць свае родныя мясціны: „Hej, hej sokoły..." Ого, падумаў я, калі ўбачыў, што „sokołów" спявае амаль цэлая зала. І толькі недзе ў куточку адазвалася жменька маладых галасоў, якія ціхенька спявалі „Беларусачку". Дзіўная група!.. Яны не ўмелі, а мо не хацелі спяваць „Stepów szerokich". Некаторым было так прыемна сядзець за сталом, а такіх была большасць, што не схацелі нават паслухаць навагоднюю прамову Аляксандра Баршчэўскага, прамову, якую ўсе ўзнагародзілі доўгімі, шчырымі воплескамі.

А потым была поўнач. Шампанскае цякло ракою, быццам бы мы былі не ў Варшаве, а ў Парыжы. Усе цалаваліся (некаторыя нават і даўгавата), смяяліся. Карнавал! І ваш карэспандэнт, дарагія чытачы, нацалаваў столькі прыгожых дзяўчат, што будуць яны сніцца яму яшчэ доўга зімовымі вечарамі. А потым ужо ўсіх нас захаплялі танцы і песні ў выкананні застольных хораў. Усякая ўсячына — вочы наверх вылазілі.

Не агледзеўся я, калі трэба было пакідаць баль, які надоўга застанецца ў нашых змучаных галовах. Да сустрэчы праз год з новымі сябрамі і поўнымі сумкамі. Ужо выходзячы, я пераканаўся, што ёсць яшчэ закалёныя беларусы. Чалавек, са слязьмі ў вачах, сказаў мне: „Pamiętaj, młody chłopcze, żebyś zawsze był, kurwa, Białorusem". Пахіснуўся і ўпаў.

Праз год — наступная карэспандэнцыя.

Юнспецкор

МАЛЫ

Нарадзілася дзіця. Цешацца бацькі, дзяды і нават чужыя. Жыхары вёскі гавораць аб нованароджаным, аб гарэлцы, якой так многа купіў бацька дзіцяці. Бабы рыхтуюцца ў адведкі. Бацька ганарыцца сынам і з вялікай радасці частуе ўсіх суседзяў, ды і сабе не шкадуе. Маці займаецца сваім найдаражэйшым скарбам. Але вялікае здарэнне пераходзіць у мінулае. Цераз некалькі тыдняў ужо мала хто памятае, апрача сям'і малога, аб тым, што ён так нядаўна паказаўся на гэты свет.

Праходзіць некалькі гадоў — і „малы" ўжо першакласнік. Мінула яго бесклапотнае брыканне па свеце. Трэба вучыцца. Нат „малы", які з вялікаю ахвотаю чакаў таго, каб пайсці ў школу, бачыць цяпер, што навука не адзін мёд. Канчае ён адну, другую школу і бачыць цяпер, якое нуднае і нецікавае жыццё вёскі, а як усімі краскамі вабіць горад. Яму цяпер ужо дваццаць гадоў і ён нават не думае вяртацца да сваіх родных, бо і сапраўды, што ж там цікавага? — адна цяжкая безупынная праца. І людзі там дурныя, бо ці можна быць разумным не вучыўшыся ў школах?

„Малы" застаецца ў горадзе. Наймае кватэру, жэніцца і жыве, не думаючы аб заўтрашнім дні. Не думае ён таксама, што яго родная вёска памірае, што пусцеюць хаты, старэюць людзі... Ён ужо гарадскі, і гэта не яго справа. Прыедзе яшчэ калі-некалі да бацькоў „дапамагчы" ў рабоце, гэта значыць узяць у горад крыху мяса, яек, смятаны. Прыедзе, набярэ — і хутчэй дахаты. — Не магу застацца на жніво, у мяне работа, — гаворыць бацькам.

Ідуць гады. У „малога" расце жывот, жонка таўсцее, гадуюцца дзеці. Становіцца ён сапраўды гарадскім чалавекам. Гаварыць „па-вясковаму" не ўмее, забыўся. А яго дзеці — гэта ўжо сапраўдныя гараджане. Вёска, што ж, жыве дагараючы. Такіх „малых" многа ў ёй нарадзілася, але жыць там не змаглі, а мо не захацелі. Памірай, вёска, калі ты так ахвотна выпускаеш маладых птушак са свайго гнязда...

Яланта Грыгарук

Рэйд беларускіх студэнтаў „Падарожжа-5" (сакавік 1986 г.).
Фота Л. Тарасэвіча.

ПРЫСУТНАСЦЬ
студэнцкая старонка

БЕЛАРУСІКІ

Kondratiuk Michał, Beloruskie i litovskie elementy v sisteme polskoj toponimii i mikrotoponimii apelljativnogo proischozdenija, *Proceedings of the thirteenth International Congress of Onomastic Sciences*, opracow. T. 1, Wrocław 1981, s. 639—646.

Kondratiuk Michał, Niektóre osobliwości toponimii wschodniej Białostocczyzny, Białoruskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne i Białostockie Towarzystwo Naukowe, *Zbiór prac naukowych*, red. M. Kondratiuk, Białystok 1974, s. 9—36.

Kondratiuk Michał, Polsko-białoruskie związki leksykalne, *Acta Baltico-Slavica* t. 10, 1976, s. 303—312.

Kondratiuk Michał, Mikrotoponimy litewskie od (dzignas), (karklynas) (vidugiria) w gwarach polskich i białoruskich Białostocczyzny, *Acta Baltico-Slavica*, t. 9, 1976, s. 219—224.

Kondratiuk Michał, Nazwy miejscowe i terenowe od apelatywów geograficznych (grąd), (hrud) na pograniczu polsko-białorusko-ukraińskim, *Acta Baltico-Slavica* t. 12, 1979, s. 121—131.

Kondratiuk Michał, Termin rolniczy (zap'aśka) w mikrotoponimii Białostocczyzny na tle wschodniosłowiańskim, *Slavia Orientalis* R. 29, 1980, nr 1/2, s. 137—141, mapa.

Kondratiuk Michał, Badania onomastyczne w regionie białostockim (stan i perspektywy), *Rocznik Białostocki* t. 14, 1981, s. 305—323, bibliog., streszcz. w jęz. ang. i ros.

Kononowicz Maciej Józef, Na tematy białoruskie (Wizyta delegacji Związku Literatów Polskich na Białorusi), rozm. przepr. Kazimierz Sudra, WTK *Tygodnik Katolików* 1976, nr 48, s. 3, 5, il.

Koprowski Krzysztof, Zmieniająca się mapa ekonomiczna ZSRR, Białoruś — sąsiad zza miedzy, *Życie Warszawy* 1976, nr 241, s. 6, nr 245, s. 5, il.

Koprowski Krzysztof, Nasz sąsiad — Białoruś. *Życie Warszawy* 1978, nr 307, s. 5.

Koprowski Krzysztof, Miasto w kołchozie, Po obu stronach Bugu, Tak robią to najlepsi, Kołchozy, korespondencja z SRR Białorusi, *Życie Warszawy* 1983, nr 182, 189, s. 5.

Kopysskij Z. J., Ekonomiczeskoje razwitije gorodow Biełorussii w XVI — pierwoj połowinie XVII w., Mińsk 1966. Rec. Alexandrowicz Stanisław, *Kwartalnik Historyczny* 1968, nr 2, s. 411—420; Horn Maurycy, *Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych* T. 28, 1966, s. 155—158; Tworek Stanisław, *Rocznik Lubelski* t. 11, 1968, s. 157—162.

Kopysskij Z. J., Nowoje rieszenije odnoj staroj problemy (Omówienie prac dotyczących wschodniej Białorusi w XVII i XVIII w. W. I. Mieleszki), *Acta Baltico-Slavica* t. 8, 1973, s. 131—144.

Kopysskij Zinowij, Socjalno-politiczeskoje rozwitie gorodow Biełorussii w XVI — pierwoj połowinie XVII w., Mińsk 1975. Rec. Topolska Barbara, *Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych* t. 38, 1977, s. 194—196; Wyrobisz Andrzej, *Przegląd Historyczny* t. 68, 1977, z. 2, s. 392—396.

Korniejczik Je I., Biełorusskij narod w Otieczestwiennoj wojnie 1812 goda, Mińsk 1962. Rec. Tanty Mieczysław, *Acta Baltico-Slavica*, t. 2, 1965, s. 474—476.

Koseska-Toszewa Violetta, Ze studiów nad modalnością (na przykładzie języka białoruskiego, rosyjskiego i polskiego), *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej* t. 19, 1980, s. 143—151, tab.

Kosińska Gabriela, W białoruskim gimnazjum (w Wilnie), fragm. wspomnień, *Więź* 1970, nr 6, s. 99—105.

Kosman Marceli, Pomiara włóczna na Polesiu pińskim. *Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych* t. 31, 1970, s. 103—141, tab.

P.C.

СВОЙСКІЯ МАЛЮНКІ

Сямяцічы. Вуліца Гурная. Мал. Ул. Петрука.

НЕ НАВУКА, А МУКА!

У другі этап рэформы, пэўна, загавораць і пра навучанне дзяцей. Не павінны маўчаць. Я бачу такі абразок: шэсць гадзін раніцы, на двары цёмна, малыя дзеці валакуцца дарогаю ў глыбокім снезе, спяшаюць яны да аўтобуса, каб даехаць у школу, не спазніцца... Думаю сам сабе: а ці ж нармальнае гэта? Ці ж не супроць прыроды чалавека і яго душы тое, што малых падымаюць да свету з пасцелі і, быццам нейкіх арыштантаў, пруць у віхуру ў школу „за гарамі ды лясамі". Варочаюцца малюты аж пад вечар. Ці ж гэта нармальнае, пытаю, каб столькі часу дзіцяня знаходзілася па-за домам? Наша бяда, гэтыя зборныя гмінныя школы! Добрая школа — гэта малая школа, а не гігант. Хто ж гэта прыдумаў канцэнтраваць школы, усё роўна што фабрыкі якія?!

Напрыклад, з Кухмоў возяць дванаццаць дзяцей на ўрокі ў такой зборнай — у Міхалова. Колькі каштуе важэнне: бензін, шафёр, амартызацыя, апякун, ды наогул непатрэбна патрачаны час?! Некалі была ў Кухмах чатырохкласная школка. Каму яна перашкаджала?

А так, дык што маем? Не навуку, а муку!

Дзядзька Захар

Нашым дарагім бацькам

ВОЛЬЗЕ І АНАНІЮ РАДЗІВАНЮКАМ

з нагоды

50-ГОДДЗЯ СУПОЛЬНАГА ЖЫЦЦЯ

многіх яшчэ год жыцця ў добрым здароўі, спакоі і задавальненні з пройдзенага шляху

жадаюць

дзеці, унукі і праўнукі

г 538-1

ГЛУХА ЎСЮДЫ

Чытаю я „Ніву" даволі даўно. У яе трэцім нумары за гэты год прачытаў я пра гміну Гарадок. Ну, падумалася, напішу і я ў „Ніву" свае заўвагі, а яшчэ і свой погляд на жыццё.

Сам я са Свіслачанаў буду. Накаштаваўся вясковага хлеба і долі. Ведаю, колькі трэба нарабіцца, каб што-небудзь мець на гаспадарцы. Гэта зусім не тое, што ў горадзе. І таму, калі настала свабода, ніхто не хоча жыць у вёсны, калі можна лёгка ў „месце". У вёсцы ўсё горшае, нават дзяцей у школе вучаць не так добра, як у гарадской. Не тыя варункі, не тыя фахманы. Бо і жыць у вёсцы цяжэй, добры лекар ці настаўнік не будзе марыць аб рабоне „на сяле". Дзеля гэтага трэба мець апостальскі характар, а дзе яго прыдбаць і колькі такіх ахвярных у нас?

Калісьці ў Свіслачанах, хоць час ад часу, нешта адбывалася, „Лявоніха" з канцэртам прыязджала... А цяпер? Як у „Дзядах" Міцкевіча: ціха ўсюды, глуха ўсюды. Толькі недзе ў Беластоку нешта адбываецца, і то добра невядома, ці напэўна там штось адбываецца...

Раман Лаўрэш

САКРАТ ЯНОВІЧ Занатоўкі з Англіі

— 6 —

У маім жыцці пашчасціла мне некалькі разоў пабываць у Брытанскім музеі. Каб хаця паверхоўна агледзець усё ў ім, трэба тыдзень які не выходзіць адсюль. Сотні тысяч або і мільёны экспанатаў, размешчаных паводле перыядаў гісторыі свету; мноства знаходак са старажытных арэалаў цывілізацыі Вавілона, Егіпта, Грэцыі, Рыма, і, вядома, з Брытаніі. Муміі, папірусы, скульптуры, помнікі, амфоры, мазаікі, саркафагі, аздобы... Грэцкі ўрад намераны дамагчыся вяртання некалі вывезеных цэлых фрагментаў афінскага Акропаля. Без сусветнай Брытанскай імперыі, наўрад ці магчыма аказалася б заснаванне ў 1753 годзе так манументальнага музея. Яго развіццё — гэта і каланіяльныя рабункі.

Таня не можа адарваць свайго зроку ад рэдкіх кніг, рукапісных у сярэднявеччы, прыгожа каліграфаваных на пергаменце, размаляваных непраўдападобнай трывушчасці фарбамі ды з пазалотаю. Нярэдка праходзіла жыццё чалавека над стварэннем аднаго яе экземпляра, цана якому бывала роўнай добраму фальварку. Акрамя кляштараў і касцёлаў, мала дзе знаходзіліся людзі, умеючыя чытаць ды пісаць (здараліся непісьменнымі і каралі!). Культура пульсуе: росквіт заканчваецца занепадам яе, а затым ізноў узвышаецца. У антычнасць нават таленавіцейшых рабоў вучылі. Вынаходніцтва друку Гутэнбергам у палове пятнаццатага стагоддзя адкрыла нечуваны дагэтуль этап духоўнасці Еўропы: кніжка зрабілася параўнаўча таннай, і ўсё часцей на нацыянальнай мове, замест даўно мёртвай латыні або старагрэцкага пісьма. Невясёлыя думкі авалодваюць мною, калі стаю я ля карты геаграфіі друкарняў, свайго роду графічнага чарцяжу поступу Рэнесанса: густа іх у паўднёвай Нямеччыне, Нідэрландах, паўночнай Італіі і Францыі з берагоўем Англіі. Пуста на ўсходзе — пры апошніх Ягелонах запрацаваў, урэшце, друкарскі станок у Польшчы, а трохі пазней у Вялікім княстве Літоўскім. Спатрэбілася яшчэ каля ста гадоў, каб сяк-так наладзілася друкарская справа ў Маскові (у 1637 г.). Мы, славяне, безнадзейна запозненыя.

Ашаломленыя ўбачаным, увечары ўжо выходзім з бясконцага лабірынта музейных памяшканняў. Чамусьці неадчэпна запамяталася мне маленечкая гліняная фігурка дзяўчыны з Элады, з Мырыны, у сукенцы, як у цяперашняй модніцы, уся з радасці і грацыёзнасці, у позе непрымушона элегантнага руху... Шчабятуха з дахрыстосавай эры, калі ў пушчах над Нарваю, Бобраю і Бугам нашы прашчуры ледзь вылазілі з першабытнага прымітыву зверабойнасці.

На Оксфард-стрыт Таня настайвае зазірнуць у кнігарню. Усходнееўрапейскую літаратуру прадстаўляе ў ёй нямецкамоўны

РОДАМ З ПЯВУЧАЙ ЗЯМЛІ

(Працяг са стар. 1)

шае кароткае знаёмства з Рыгорам Шырмам у віленскай гімназіі не было апошнім.

— Калі Заходняя Беларусь была ўз'яднана з БССР, у канцы 1939 — на пачатку 1940 г. у Беластоку пры абласной філармоніі Рыгор Шырма пачаў арганізоўваць Беларускі дзяржаўны ансамбль песні і танца. Ён ездзіў па вёсках і выбіраў спевакоў. Мяне ён ведаў і запрасіў у свой хор. Я прыехаў у Беласток у студзені 1940 і стаў артыстам хору Шырмы. Мы інтэнсіўна вывучалі беларускія народныя песні. Іван Хвораст — таленавіты харэограф — ставіў танцы. Гэта быў вялікі знаўца беларускіх народных танцаў. Ён сабраў 50 фальклорных танцаў, усе сюжэтныя, звязаныя з побытам і працай беларускага народа, яго абрадамі і звычаямі, напрыклад, „Таўкачыкі", „Чарот", „Юрачка", „Лявоніха", „Лянок" і гэтак далей. Мы давалі канцэрты ў горадзе і па ўсёй Беласточчыне. Помню, былі ў Гайнаўцы, Бельску, Белавежы. У маі 1941 г. выехалі поездам на гастролі ў Маскву. З Масквы паехалі ў Іванава-Вазнясенск, горадам-пабрацімам якога быў якраз Беласток — абодва вялікія тэкстыльныя цэнтры. 22 чэрвеня 1941 г. застаў нас у Арле, дзе мы былі на гастролях.

Пачалася наша вандроўка ад Краснаярска да Іркуцка, усюды выступалі з канцэртамі. Аб'ехалі таксама ўсе сярэднеазіяцкія савецкія рэспублікі. Пасля Сталінграда паехалі ў Новасібірск, зноў у Маскву і ў 1944 г. — у Гомель, які быў ужо вызвалены. Потым пераехалі ў Мінск, затым у Гродна. На пачатку 50-х гадоў ансамбль Шырмы забралі, аднак, у Мінск. Я застаўся ў Гродне. Ужо ажаніўся, мая жонка таксама з ансамбля, яна беластаччанка, яе маці была стаханаўкай на тэкстыльным камбінаце ў Беластоку. У міжчасе я быў запісаўся студэнтам гістарычнага факультэта Маскоўскага універсітэта і ў 1950 годзе здаў экзамен і стаў выкладчыкам у школе.

— Але з песняй не парвалі?

— Мяне цягнула да песні. З беларускай песняй я не мог расстацца. Я ж працаваў у такім калектыве, якім кіраваў Рыгор Шырма. І я пачаў арганізоўваць самадзейнасць у горадзе Гродна. Вёў калектывы вучняў, настаўнікаў, жаночы хор на швейнай фабрыцы.

— Як родзяцца вашы песні? Вы ж аўтар і слоў і мелодыі.

— Вершы дык я прабаваў пісаць яшчэ ў гімназіі ў Вільні. Там у нас быў такі школьны часопіс „Золак". Друкаваліся там Танк, Таўлай. І я свой першы верш, звязаны з вучнёўскай забастоўкай, там надрукаваў. Ён, здаецца, называўся „На выгнанні". Седзячы па турмах з палітычнымі вязнямі розных нацыянальнасцей, кожны з нас спяваў свае песні. Беларусы спявалі свае беларускія народныя песні, і яны нас у голад і холад, у адзіноту саргравалі, памагалі выстаяць. А песні на свае словы я пачаў пісаць ужо пасля вайны.

— Нашы беларускія калектывы на Беласточчыне спяваюць многа вашых песень. Некаторыя з іх успрымаюцца ўжо як народныя.

— Я вельмі гэтым цешуся. Я проста шчаслівы, што мае песні спяваюцца і што іх лічаць народнымі. Столькі вобразаў у беларускай народнай песні, што не кожны паэт можа так напісаць. Ёсць такая песня ў зборніку Шырмы. Тры сыны жэняцца: адзін бярэ тонкую, высокую, другі — бялявую, а трэці, наймeншы, — маленькую, чарнявую. З'ехаўшыся да маткі, сыны расказваюць, чаму ўзялі такіх жонак. Гляньце на вобраз, якім адказвае наймалодшы: тонкая былінка лёгка зламаецца ад ветру, белая рэдзька бывае пустая, але чорная земелька ўрадлівая, а маленькая пчолка мядлівая. Я стараюся, каб і мелодыя і тэкст маіх песень былі ў народным плане. Лепшага нічога не прыдумаеш.

— Ваша першая песня?

— Першая — „Беларусь Савецкая", гэта патрыятычная песня. Для мяне яна сталася штуршком, каб далей пісаць. Яе ўпершыню заспяваў прафесіянальны хор Цітовіча. Потым напісаў я „Чорныя вочкі", па народнаму характару. Пасля былі „Гродзенскі вальс", „Колькі ў небе зор", „Ой, ты, Нёман, родны", „Там, дзе ціха, ціха", „Ой, зайграйце музыкі", „Нёман, разліся шырока, шырока", „Дарагая мая Беларусь", „Квітней і красуйся Беларусь...".

— Колькі ўсіх песень у вас?

— Пара соцень. Толькі пра Нёман пяць, некалькі пра Гродна. За тое, што я праслаўляю ў песнях Гродна, у 1987 г. мне было прысвоена званне „Ганаровы грамадзянін г. Гродна".

— Аднак галоўны вянок вашых песень — гэта песні ў народным характары. Яны поўны чароўнай пявучасці і красы, беларускай зямлі і яе людзей.

— У нас ёсць такая легенда. Даўно-даўно паявіліся над Нёманам тры браты-вандроўнікі. Перад іх вачыма рассцілаўся цудоўны край, лясы, дубровы, усюды спакойна. Старэйшы кажа малодшаму: ляж на зямлю, паслухай, якая яна. Малодшы лёг, прылажыў вуха і доўга слухаў. Пасля ўскочыў і радасна крыкнуў: браты, тут не толькі прырода спявае, тут сама зямля пявучая. З таго часу і пасяліліся на гэтай зямлі і сталі жыць.

Запісала Вера Валкавыцкая
Фота Яніны Чэрнякевіч

Аляксандр Шыдлоўскі (пасярэдзіне) у „Ніве". Злева — галоўны рэдактар Віталій Луба, справа Міхась Хмялеўскі — старэйшы журналіст нашага тыднёвіка.

Франц Кафка з Аўстра-Венгрыі, з чэшскай Прагі. Прадаўшчык упершыню чуе ад мяне пра існаванне беларускай літаратуры. Зрэшты, не падазраваў ён, што ёсць і польская, не кажучы пра літоўскую ці венгерскую. Яго веды пра рускую абмежаваны Дастаеўскім і Талстым (нешта даляцела да яго вушэй пра Ясеніна: кінафільм паказвалі пра гэтага паэта, дакладней — пра яго жонку, балерыну Дункан). Чаго жартаваць — і мы ж не лепшыя, на захад ад Одры заўважаем толькі творчасць імперскіх народаў, нічагуткі не цямячы пра валійцаў, шатландцаў, ірландцаў, фламандцаў, фрызійцаў, брэтонцаў, каталонцаў, галісійцаў, баскаў... Спісак некароткі.

У Лондане, так сказаць, дагнаў я рускую кніжку беларускага пісьменніка Кастуся Тарасава *„Память о легендах. Белорусской старины голоса и лица"*. У нас яе ні напытаць, ні купіць. Маючы за сабою польскую універсітэцкую адукацыю, я, аднак жа, не спадзяваўся, што дзеі паэмы *„Пан Тадэвуш"* адпавядаюць фактам з побыту роду Міцкевічаў. Адам нарадзіўся ў фальварку Завоссе, за які аж сорак гадоў судзіліся... з Яновічамі! Выйграўшы суд, давялося Міцкевічам склікаць сваю банду сваякоў і сяброў, каб наездам адабраць належнае ім дабро *„Апошні наезд у Літве"*, пра які было гутаркі на Наваградчыне!

Мой меншы сын, Яраслаў, любіць паўтараць: трэба здароўя каня, каб не ўпасці на мінулых шляхах Беларусі і яе культуры. Сум ад гэтага ваўкавыйны, а трагізм — магільны. Павярнуў я ў сцяжынку жыцця і дзейнасці Казіміра Сваяка (Стаповіча), паэта і народнага ідэолага. Ад лета 1916 г. да вясны 1918-га быў ён вікарыем у прыбеластоцкім Карышіне, дзе браўся адчыніць прыхаджанам браму да скарбаў роднага. Патраціў здароўе, потым хварэў і хварэў. Траплялі ў навакольныя касцёлы іншыя яго аднадумцы, не так уражлівыя. Ніхто з іх не ўтрымаўся. Абавязковай была дактрына: беларусы — гэта гатунак палякаў, а іх мова — гэта дыялект польскай. Жывучасць тых поглядаў наглядаем і сёння, на схілах дваццатага стагоддзя, у афіцыйнай і неафіцыйнай публіцыстыцы перш за ўсё ў Беластоку. Комплекс *„крэсаў"* — цяжкавылечная хвароба.

На жаль, у нейкім сэнсе датычыць гэта і нас саміх. Ад выпадку да выпадку ўсяго цікавімся доследамі рускіх вучоных у галіне гісторыі Беларусі. Не апынуўшыся за Ла Маншам, не знаць-ведаць мне працы Л. В. Аляксеева *„Полоцкая земля (очерки истории северной Белоруссии)"*, вышаўшай з друку больш дваццаці гадоў назад у Маскве. Я яе глытаў, бы галодны хлеб. Полацкая зямля як першае дзяржаўнае ўтварэнне на тэрыторыі Беларускай ССР. Манархія, партнёрская заходнееўрапейскім. З уласным выйсцем у Балтыйскае мора, па Дзвіне. Раўня Кіеву, суверэнны Полацк пасылаў караблі ў парты Англіі і Нармандыі. Заняпад і адставанне — гэта наша пазнейшая бяда. Чорт прынёс крыжакоў, а ў Задняпроўі з'явілася конніца Чынгіс-хана. Выпаў мус браць у саюзнікі па-варварску ваяўнічую літву-летуву. Выспявала задума Вялікага княства Літоўскага. І як усё ў прыродзе, разраслося яно, зазелянела і пасыпалася. Чарговая метамарфоза, ператварэнне аднае формы ў другую. Нарадзілася і выжыла беларуская нацыя. Хоць слабая, як дзіця сірочае.

А вось *„Беларуская граматыка"* рускага прафесара Цімафея Пятровіча Ломцева, тубыльца Варонежскай губерні. *„Адзіная руская першамова — гэта фікцыя"*, — сцвярджае ў 1935 годзе і на чыстай беларускай мове прафесар, якога пасля вайны бачым сярод кіруючых работнікаў ЦК КПБ. *„Гэтая ідэя служыла тэарэтычнай асновай палітыкі рускага імперыялізму (...) да ўтварэння рускай, украінскай і беларускай мовы не было адзінай агульнарускай першамовы, з якой як бычам бы выйшлі названыя мовы..."*

(Працяг будзе)

© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

ХТО БОЛЬШ ЗРОБІЦЬ ДЛЯ СЯБЕ!

Вялікі ўраджай на грамадскія пачыны ў Гайнаўскай гміне. У вёсцы Хітра пабудавалі чыгуначную пачакальню (зараз у Хітрай затрымліваецца поезд) і будуюць святліцу — гатовы ўжо адзін паверх, а будзе яшчэ другі. Жыхары намерыліся пабудаваць яшчэ аўтобусны прыпынак.

Пасечнікі-Вялікія — вёска, раскінутая па хутарах. У цэнтральнай яе частцы, пры дарозе з Гайнаўкі ў Кляшчэлі сяляне будуюць святліцу (на здымку). З гэтай мэтай прывезлі з Беластока адзін з ліквідаваных там драўляных дамоў. Сёлетняй вясной святліца будзе гатова. Пра яе найбольш пакланапаціўся солтыс Пасечнікаў — Уладзімір Варонка.

У Ліпінах святліца будзе ў будынку тамашняй зялёні малака. Рамантуюць яе ў сярэдзіне. Цяпер яна ўжо пад новым дахам.

Новую рамізу-святліцу маюць жыхары Чыжыкаў ды святліцу — моладзь з вёскі Барок.

У Новым Корніне супольнымі намаганнямі будуюць школу, спортзал ды жылыя памяшканні для настаўнікаў. У працу ўключыліся жыхары трох вёсак: Новага Корніна, Трывежы і Чыжыкаў.

Тэкст і фота Я. Целушэцкага

РЫШАРДУ І ПЯТРУ ПАТРОХУ

Рышард Бутайла піша, што „Ніва" павінна быць важнай газетаю. Але што гэта значыць па-праўдзе? Аддаць старонкі „Нівы" ўсякім пышным бюракратам?

Бутайла жыве ў глыбі Польшчы і таму, відаць, не вельмі разумее нашы тут умовы. Я выпісваю нямала польскіх газет (цяпер менш). Але аніводнай з іх не чытаю так, як „Ніву": ад першай да апошняй старонкі, усё!

Бутайла лямантуе, што маладым не будзе чаго чытаць у „Ніве". Маладыя, пане Бутайла, наогул мала ўжо што чытаюць, як я гэта заўважаю. Гаворачы на манер Хлябіча, іх больш цікавіць цяпер „водка і... псотка", чымсьці паважныя справы свету. Разбэсцілі мы моладзь сваю, і невядома, чым гэта скончыцца...

Жыццё „Нівы" ў тым, што яна для простых людзей. Калі паслухаецца „Ніва" Бутайлу і перастане такою быць, то прападзе. Беларускіх простых людзей не так мала, а колькі ж беларускіх інтэлігентаў: сто, дзвесце? Якая тады была б „Ніва", друкавалі б тыражом у дзвесце экземпляраў, замест актуальных пяці тысяч! Нас, беларусаў, тут не мільёны. Гэта ў палякаў многа інтэлігенцыі, бо і саміх іх многа, пад сорак мільёнаў.

Беларускай культурнай мове навучыўся я, чытаючы „Ніву", а не ў школе. У школе з беларускай мовай навучання не навучылі мяне беларусчыне, не маглі, бо самі настаўнікі гаворадь толькі па-польску, сеючы гэтым непавагу і непашану да беларускага слова. Яны, нашы нібы беларускія настаўнікі, — беларускія ўжо з назвы: не разумеюць, што трэба перш самому быць беларускім патрыётам усюды, а не толькі на народных сходах. Калі ты ў прыватным жыцці не беларус, дык які з цябе беларус?

А і Пятру Байко хачу сказаць пару слоў. Праўда, у „Ніве" працуюць нашы карэспандэнцы ды не робяць жа яны гэта, каб нас знішчыць або асмяшыць. Наадварот, дапамагаюць, каб нашы думкі загучалі выразней і дакладней. Ім лепей відаць і трэба верыць ім.

Мікалай Панфілюк

НАША ПОШТА

Алесь Сімакоў, Гомель, БССР. З цікавасцю прачыталі мы ваш ліст пра арганізацыю сяброў амерыканскіх індзейцаў. На жаль, пра падобных сяброў у Беластоку мы не чулі, упершыню даведаліся менавіта ад вас пра такі грамадска-культурны рух. Будучы занятымі праблемамі драматычнай сітуацыі нашай беларускай культуры і мовы, нам і ў галаву не прыходзіла думка, што могуць быць беларусы, якія цікавяцца чым іншым, як вы — культурай індзейцаў і іх трагедыяй.

Нам цікава было даведацца і пра першыя кантакты паміж беларусамі і індзейцамі яшчэ ў даўнія часы. Тым болей, што — як пішаце — некаторыя з тых беларусаў паходзілі з Беласточчыны (Лаўрэн Багун у экспедыцыі дэ ла Уара).

„Сябры індзейцаў і даследнікі-індзеяністы з Беларусі шукаюць сваіх аднадумцаў" — так найкарацей можна сказаць пра ваш ліст (цытуючы з яго гэтыя словы). Адзін з іх, Ежы Талочка, знойдзены намі ў Беластоку (на вашу просьбу). **(ся)**

ХРОНІКА

СТУДЗЕНЬ 1987

У студзені многія гурткі і аддзелы БГКТ арганізавалі традыцыйныя беларускія навагоднекарнавальныя балі. Адбыліся яны: у Беластоку (9.01), у Саколцы і Нурцы (13.01), у Варшаве, Бельску-Падляшскім і Гайнаўцы (16.01).

21 — Тэатр паэзіі „Парнас" выступіў перад вучнямі сельскагаспадарчых школ у Бельску-Падляшскім.

22 — Канцэрты калектыву „Дубіны" адбыліся ў вёсках Клюковічы і Вулька-Нурэцкая (гм. Нурэц-станцыя).

24 — Беларускі хор з Орлі выступаў перад жыхарамі Шчытоў.

25 — На пленарным пасяджэнні Грамадскага камітэта пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху ў Гайнаўцы былі падведзены вынікі яго працы ў 1987 г. і намечаны напрамкі дзеяння ў бягучым годзе. **(я)**

ДЗЕЦІ З КАРАКУЛІНА

У 1939 годзе, калі Беласточчына апынулася ў межах Савецкай Беларусі, Генрык Букерт быў ужо сіратою, хаця сам яшчэ аб гэтым нічога не ведаў. Паходзіў ён з сям'і прафесіянальнага салдата. Бацька найперш служыў у царскай арміі, а пасля паступіў на службу ў Польскім Войску. Выводзіўся з Гродзеншчыны. Быў сіратою. Пасвіў чужых кароў і за гэтымі каровамі Генрыкавага бацьку сустрэў нейкі царскі афіцэр, чалавек, відаць, спагадлівы, з добрым сэрцам. Пашкадаваў сіротку, ды прыгарнуў да сябе ў полк, і Букерт, бацька Генрыка, ужо не расставаўся з гэтым афіцэрам, быў у яго дзеншчыком, аж да ягонай смерці на фронце. Калі на Гродзеншчыне замацавалася польская ўлада, Букерт-старэйшы дарос ужо да прызыву ў салдаты. Пражыўшы шмат часу пры войску, ён аказаўся выдатнікам па службе, бо ад 14 года жыцця знаходзіўся безупынку пад ваеннай камандай. Ахвотна тады застаўся на звыштэрміновую службу і так у Польскім Войску прайшло дваццаць гадоў яго жыцця. Даслужыўся да звання сяржанта і тады, у 1937 годзе, яго адпусцілі ў запас. Пераехаў жыць у Беласток, дзе купіў сабе скромненькую хатку.

— Чацвёра нас было ў бацькоў, — кажа Букерт-малодшы. — Тры сястры і я адзін.

Не хапала бацькавай пенсіі, каб пракарміць сям'ю ды пасплачваць даўгі за дом. Давялося шукаць дадатковы заробак. Прыняў яго на працу беластоцкі фабрыкант Шапіра, які меў сваю фабрыку на вуліцы Фабрычнай. Неўзабаве гітлераўская Германія напала на Польшчу. З гэтай вайны Букерт-старэйшы ўжо не вярнуўся. Надабавак, цяжка захварэла маці. Давялося ёй паддацца складаным аперацыі.

— Дзевяць месяцаў маці хадзіла з адкрытай ранай на жываце, нясдольная да ўсялякай цяжэйшай працы, — з уздохам успамінае Генрык Букерт. — Цяжка нам жылося. Бачылі гэта мае настаўнікі ў школе і дапамагалі, як маглі. Давалі вопратку і абутак. Шчыра вам скажу, у нашай сям'і спачатку ніхто не праяўляў вялікай прыхільнасці да камуністаў і да ўсяго, што савецкае. То ж выхоўваў нас прафесіянальны салдат Войска Польскага, а вядома, які дух панаваў у гэтым войску ў даваенны час! А тут раптам такая сардэчнасць і такія клопаты ў адносінах да бедных людзей. За лячэнне ад маці ніхто не патрабаваў грошай, у школе да сёстраў і да мяне адносіліся са спагадай, а калі і я захварэў ды апынуўся ў бальніцы, дык лекарка, якая мяне лячыла, сама пастаралася, каб накіравалі мяне ў санаторый у Друскеніні, дзе быў спецыяльны клімат для туберкулёзнікаў. Першы раз у Друскеніках апынуўся я яшчэ на канікулах у 1940 годзе. Мне там так спадабалася, што ахвотна паехаў яшчэ раз у наступным годзе. Добра кармілі, наладжвалі цікавыя заняткі. Я хутка стаў прыхільнікам савецкага ладу. Запісаўся нават у піянеры.

* *

...Было іх чатыры або пяць хлопчыкаў. Цяпер, калі ад гэтага часу мінула ўжо 45 гадоў, цяжка дакладна ўстанавіць гэта. Генрык Букерт называе ў першую чаргу сябе і Лёніка Кварцянага, затым Гарбеля і Пашку. Здаецца, што разам з імі былі яшчэ і Бартніцкі, але няма ўпэўненасці, што і яго накіравалі з Каракуліна ў Сарапул.

— У гэтым горадзе, у Сарапуле, — успамінае Генрык Букерт, — абсталяваўся эвакуіраваны з Масквы 205 станкабудаўнічы завод, а пры гэтым заводзе працавала рамесна-завадское вучылішча. Вось і накіравалі нас у гэтае вучылішча, каб прыспасабляцца да прафесіі кваліфікаванага рабочага. Навукі было там мала, затое працы хапала. Кожны рабочы чагосьці ад нас патрабаваў, майстры пастаянна спяшаліся, падганялі, а не дай Бог, каб здарылася папсаваць нейкую дэталь! Адным словам, цяжкавата нам там даводзілася, — уздыхнуў даўнейшы каракулінец і прадоўжыў:

— Жыццё ў Каракуліне здалося нам раем у параўнанні з тым, да чаго вымушаны былі мы прыстасавацца ў Сарапуле. Суровая, проста салдацкая дысцыпліна, а харчаванне — па абмежаванаму пайку і аніякіх шанцаў на тое, каб дзе-лень прыдбаць сабе штосьці збоку, як гэта часта, амаль пастаянна здаралася ў Каракуліне. Свайго агароду мы тут не мелі...

І тады нарадзілася думка пра ўцёкі. Але не толькі цяжкія ўмовы жыцця і працы спрыялі гэтаму. Хто ж з юнакоў, калі

(Працяг са стар. 1)

ДА 70-ГОДДЗЯ САВЕЦКАЙ АРМІІ

цей. Мікалай працуе машыністам паравозаў, Ніна і Ліда робяць у гайнаўскай малачарні, Алёша такарыць у Беластоку, Аня пайшла замуж за лясніка ў Тапіле, Ірэна робіць краўчыхаю.

Міхась Дудар заўсёды быў актывістам. У пяцідзесятым годзе прынялі яго ў партыю. Дваццаць пяць гадоў салтысаваў у сваім Вярстку, чатыры кадэнцыі прабыў радным у Палічнай і ў Дубічах-Царкоўных, а дзве кадэнцыі — павятовым радным у Гайнаўцы. Належыць да мноства іншых арганізацый, любіць быць патрэбным людзям.

За столькі гадоў жыцця і дзейнасці нямала ў яго ўсякіх адзнак, дыпломаў, медаляў і крыжоў заслугі. Перадаўшы добрую гаспадарку сыну, сам жыве цяпер у Гайнаўцы. І тут з яго неспакойны дух, усё нешта арганізуе, пра нешта клапоціцца. Цэлы час з людзьмі і для людзей.

Аляксандр Закройшчык

ГОЛАДУ І ХОЛАДУ БЫЛО!

Пятро Міхалевіч — 1922 года нараджэння, відавец ён. Давялося яму ўсякага ліха хліснуць. Калі прыйшлі сюды немцы, яўрэяў пагналі яны ў гета. Ад вуліцы Замкавай у Бельску спрабаваў Пятро дастацца неяк у тое гета, каб дапамагчы няшчасным, але папаўся — немцы пасадзілі яго ў лагер. Там запакутваў, зажыў холаду ды голаду, асабліва ў лютую зіму 1943 года. Памарозіў ногі. Потым некаторых, а ў іх ліку і Пятра, павезлі немцы на работы. Так апынуўся ён у Ангербурзе (цяпер — Вэнгажэва). Накіравалі адтуль у маёнтак Весколіс каля Будры, у якім прарабіў да лета 1944 года.

Калі немцы пачалі ўцякаць перад савецкім фронтам, казалі яму, каб і ён уцякаў разам з імі.

— Мы, — успамінае П. Міхалевіч, — усе шэсць іхных нявольнікаў, запрэглі фурманку. Былі са мною палякі, украінец, чэх... Толькі мы ўселіся ехаць, як зглёдзеў нас нямецкі афіцэр, які загадаў затрымаць нас ды

Пятро Міхалевіч у 1946 годзе, у час службы ў Літве.

зачыніць у пустую хату. Думалі: цяпер каюк нам! Але ж прыходзіць іншы немец, расчыняе дзверы і крычыць на нас: раўс! І пагнаў нас пад Будру капаць нейкія акопы. Там капалі іх тысячы людзей. Два тыдні капалі. Ішоў сорак пяты год.

Вызвалілa нас усіх Савецкая Армія. Сказалі нам ісці дамоў. Зборны пункт знаходзіўся недзе пад Кенігсбергам (цяпер — Калінінград). Сказалі: хто хоча ў армію, можа ўступіць. Бралі толькі беларусаў, бо для палякаў была асобная армія, польская. Я ўступіў. Шостага красавіка сорак пятага года нашы атрады рушылі на штурм кенігсбергскай крэпасці. Загінула нашых нямала, мяне моцна параніла, звярэдзіла твар, куля прайшла цераз шчаку, засталіся толькі два зубы. Паклалі мяне ў вайсковы шпіталь у Тыльзіце. Вылечыўшы, паехаў са сваёй часцю ў Нямеччыну жыта жаць, бо пасля вайны балаган быў там непраўдападобны, не было каму рабіць, ратаваць краіну ад голаду. Затым — вярнулі нас у той жа Кенігсберг, склады пільнаваць. Адтуль адправілі неўзабаве ў Літву. У літоўскім горадзе Кеданяй трэба было вартаваць аэрадром з бамбардзіроўшчыкамі. Дэмабілізаваўся ў сорак сёмым годзе...

Застаўся ў жывых, а шматхто ж са знаёмых і сяброў наклаў галавою.

Праз два гады Пятро Міхалевіч ажаніўся з Вераю Раманюк са Шчытоў. У іх два сыны і дзве дочкі. Цяпер — пяцёра ўнукаў.

А. Гаўрылюк

Фота з Кенігсберга, 1945 г. Пасярэдзіне — Іван Прасетка з Харкава, крайні справа: Міхась Несцярук з Роўна на Беларусі.

У васьмікласнай школе ў Пашкоўшчыне разгортваецца мастацкая самадзейнасць. Спрыяюць ёй настаўнікі на чале са сваім дырэктарам Янкам Добашам.

Традыцыйная ёлка ў школе пераўтвараецца ў свята беларускай культуры. Сёлета, 23 студзеня, былі на ёлцы жаданыя госці, а сярод іх старшыня ГП БГКТ Аляксандр Баршчэўскі.

Вучні пашкоўскай школы пад наглядам настаўніцы Ірэны Жменька прыгожа падрыхтавалі сваю ёлку, памяшканне. Папрацавалі яны і над падрыхтоўкай п'ес „Вываражыла", „Пярэстая красуля", „Валовая хатка" (узятай з „Зоркі"). Пасля тэатральных выступленняў адбыўся эстрадны канцэрт, у якім разам з вучнямі прымалі ўдзел і іхнія выхаваўцы. Усе былі ў народных кашулях. Праспявана дваццаць песень, пераважна беларускіх, што асабліва варта падкрэсліць, бо хто ж іх будзе спяваць, калі не самі беларусы. Вылучыўся сваёй таленавітасцю дуэт сёстраў Алі і Элі Максімючкаў.

Прыйшоў і Дзед Мароз. Як жа без яго можа адбыцца ёлка?!

Гасцямі былі і славутыя ўжо нашы народныя спевакі з Дубіноў, якімі кіраваў Пятро Скепка. Столькі добрага ўжо нагаворана пра калектыў „Дубіны", што мне няма чаго тут дадаць. Скажу толькі, што разам з дубінцамі выступілі пашкоўскія школьніцы Эля Загон з сёмага класа і Кася Залеўская — з шостага.

Трэба абавязкова пахваліць і бацькоўскі камітэт на чале з Яўгенам Сушчам. Свята святам, а ўсё і так валіцца на рукі бацькоў-мацярок.

Міхась Хмялеўскі

за плячыма 14-15 гадоў жыцця, не марыць аб славе, аб нейкіх гераічных подзвігах! А тут і радыё, і газеты безупынку праслаўлялі геройства савецкіх воінаў. Дайшлі да іх весткі і пра слаўную бітву першай Польскай Дывізіі імя Тадэвуша Касцюшкі ля пасёлка Леніна. Хлопцы, перш за ўсё Генрык Букерт і Лёнік Кварцяны, успомнілі сваіх старэйшых сяброў з Каракуліна: Мака, Кундзіча і Чарлюнчыкевіча, якія добраахвотна ўжо раней накіраваліся ў Войска Польскае. Дзе яны? Ці засталіся ў жывых?

Генрыку Букерту, ды не толькі яму, Мак, Чарлюнчыкевіч і Кундзіч прадстаўляліся сапраўднымі героямі. Генрык рашыў пайсці іх следам.

— Я тады, — кажа ён, — быў ужо камсамольцам. А камсамолец дык гэта камсамолец! Не страшны яму перашкоды. Рашыў я, што ўцяку ў Войска Польскае. А там хай што хочуць, тое са мною і робяць.

Расказаў пра свой план сябрам. Лёня Кварцяны яго падтрымаў. Раіў толькі ўцякаць не на захад, а на поўдзень, у напрамку Ташкента.

— Не, — рашуча запярэчыў яму Генрык. — Калі ўжо немцаў адагналі далёка ад Масквы, дык хутчэй дабярэмся дадому з Берлінгам, чым з Андэрсам. Бо хто яго ведае, дзе цяпер гэты Андэрс, неяк ціха пра яго і ў ваенных зводках нічога не паведамляецца...

Генерал Уладзіслаў Андэрс, камандзір Польскай Арміі ў СССР, у гэты час абараняў ужо англійскую нафту на Блізкім Усходзе, але хлопцы з Каракуліна, зразумела, нічога аб гэтым не ведалі. Камсамолец Букерт, памятаючы пра сваю хатнюю бяду і галечу, відаць, проста інтуітыўна не раздзяляў панскіх думак сваіх сяброў. Яму бліжэйшы па сэрцу быў пачын палкоўніка Зыгмунта Берлінга, які ўжо ў баі з гітлераўскімі захопнікамі прайшоў сваё баявое хрышчэнне...

Гарбель і Пашка захавалі поўную нейтральнасць. Ні туды, ні сюды. Гарбель апраўдваўся, што ён не можа ўцякаць, бо кульгавы. А Пашка? Пашка звычайна маўчаў.

— Цяпер абодва яны апынуліся недзе ў Ізраілі, — кажа Генрык Букерт. — То ж гора якое абодва яны перажылі! Гітлераўцы цэлыя іх сем'і цераз комін у неба пусцілі...

— Уцякаць рашыў я адзін, — сцвердзіў Генрык Букерт. — Сябры заручыліся чэсным словам, што ў ніякім выпадку не выявяць, куды я прапаў, а яшчэ аддалі мне свой дзённы паёк хлеба. З гэтым рушыў я ў дарогу.

Узяў ён прыцэл на Маскву. Дабрацца да Масквы, а з Масквы — усе дарогі куды хочаш... Толькі — як? У кішэні ніякіх дакументаў, адзін толькі камсамольскі білет і ані капеечкі.

Нейкі час прыглядаўся да цягнікоў. Адзін з іх, па маршруту Свярдлоўск-Масква, спыняўся ў Сарапуле. Трэба было мець, аднак, білет на праезд.

— Неяк прабраўся я і ў гэты свярдлоўскі поезд і тут жа схаваўся ў... сабачую скрыню.

— Куды? — не зразумеў я.

— То ж гавару: у сабачую скрыню! — паўтарыў Генрык Букерт. — У рускіх вагонах ёсць такія спецыяльныя адсекі, дзе перавозяць сабак. Вось засеў я туды, зачыніўся і сяджу, як мыш. Цесна, цёмна, холадна і галодна. А цягнік грукоча па рэйках... Дзень і ноч і яшчэ дзень... Да Масквы — амаль паўтары тысячы кіламетраў. Мой запас харчоў хутка скончыўся. Рашыў: пайду да людзей. Можа што паесці дадуць. Вагон быў агульны, без дзвярэй у пасобныя купэ. Людзі глядзяць на мяне як на дзіва нейкае. Я ж не думаў, што я такі брудны, беспрызорнік ды годзе... Бачу, ля акна сядзіць нейкі афіцэр, чай п'е і нечым закусвае... На ім — форма войск НКВД. Ну, думаю, папаўся! І ён падняў вочы на мяне.

— Дзядзечка, дайце крыху паесці! — сам не ведаю, ці я гэтак сказаў, ці гэта прабурчаў мой галодны страўнік.

Афіцэр пытальным зрокам акінуў хлопца і запытаў:

— А калі ты апошні раз еў нейкую страву?

— Сам не ведаю, — адказаў Генрык Букерт. — Можа два дні таму назад, а можа і трое сутак ужо прайшло. Афіцэр, на шчасце, больш не распытваў. Адламаў кусок хлеба... Адліў яшчэ ў пустую шклянку пару глыткоў нейкай вадкасці, мусіць гэтага чаю, і падаў мне.

— Толькі асцярожна, — папярэдзіў. — Каб завароту кішак не было!

Афіцэр аказаўся спагадлівым чалавекам. Генрык Букерт шчыра расказаў яму пра свой лёс і намеры, а той яго падтрымаў, і, калі правяралі білеты, хаваў Генрыка ў рэчавую скрыню пад лаўкамі. Так даехалі да Масквы.

— Ну, цяпер ты тут сам якнебудзь! — развітаўся афіцэр.

Віктар Рудчык

НІНА АМЕЛЬЯНЮК

ГУТАРКІ АБ МОВЕ

1. УЗНІКНЕННЕ І РАЗВІЦЦЁ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРНАЙ МОВЫ.

5. Развіццё беларускай літаратурнай мовы ў XX ст. — працяг. Пасляkастрычніцкі перыяд.

Адначасова з нармалізацыяй арфаграфічных і граматычных рысаў вялася і выпраўка лексічных норм беларускай літаратурнай мовы, што адлюстроўвалася ў слоўнікавай працы. Першымі слоўнікамі былі: „Руска-беларускі слоўнік" М. і Г. Гарэцкіх (Смаленск 1918) і „Невялічкі беларуска-маскоўскі слоўнік" М. Гарэцкага (Вільня 1919). У 1922 г. распачаў сваю дзейнасць Інстытут беларускай культуры і пры яго мовазнаўчай секцыі, загадчыкам якой быў С. М. Некрашэвіч, была створана Слоўнікавая камісія. Камісія пачала сваю работу са стварэння картатэкі на аснове твораў беларускіх пісьменнікаў, фальклорных матэрыялаў, слоўнікаў І. І. Насовіча, У. Дабравольскага, Я. Ціхінскага і інш., а таксама збіраючы народны матэрыял з розных куткоў Беларусі. Пачалі ўзнікаць беларускія краёвыя слоўнікі: М. І. Каспяровіч. „Віцебскі краёвы слоўнік" (Віцебск 1927), М. В. Шатэрнік, „Краёвы слоўнік Чэрвеньшчыны" (Мінск 1929). У пазнейшы час апрацоўваліся і ў далейшым апрацоўваюцца такія дыялектныя слоўнікі, як: „Дыялектны слоўнік" Ф. Янкоўскага (Мінск 1960, 1970), „Дыялектны слоўнік" П. Сцяцко (Мінск 1970), „Матэрыялы для слоўніка мінска-маладзечанскіх гаворак" (Мінск 1970, 1977), „Краёвы слоўнік усходняй Магілёўшчыны" І. К. Бялевіча (Мінск 1970), „Слоўнік беларускіх гаворак паўночна-заходняй Беларусі і яе пагранічча", т. 1-5 (Мінск 1979-1986), „Тураўскі слоўнік", т. 1-4 (Мінск 1982-1985) і многія іншыя.

Паўставалі і паўстаюць і двухмоўныя слоўнікі: М. Байкоў і М. Гарэцкі, „Практычны расійска-беларускі слоўнік" (Мінск 1924), М. І. Каспяровіч, „Беларуска-расійскі слоўнічак" (Віцебск 1925), М. Байкоў, С. Некрашэвіч, „Беларуска-расійскі слоўнік" (Мінск 1927), С. Некрашэвіч, М. Байкоў, „Расійска-беларускі слоўнік" (Мінск 1928), „Руска-беларускі слоўнік" пад рэд. А. А. Александровіча (Мінск 1937), „Русско-белорусский словарь" пад рэд. Я. Коласа, К. Крапівы, П. Глебкі (Масква 1953), „Беларуска-рускі слоўнік" пад рэд. К. Крапівы (Масква 1962), „Русско-белорусский словарь" пад рэд. К. Крапівы (Масква 1962) і іншыя.

„Беларуская літаратурная мова прайшла вялікі і складаны шлях развіцця ад ненармалізаванай мовы з адзіным прызнаннем толькі мовы мастацкай літаратуры да высокаразвітай дзяржаўнай літаратурнай мовы, якая валодае багатай і дыферэнцыраванай сістэмай камунікатыўных і мастацка-выяўленчых сродкаў адпаведна з разнастайнасцю яе жанрава-функцыянальных тыпаў".[1]

[1] І. І. Крамко, А. К. Юрэвіч, А. І. Яновіч, Гісторыя беларускай літаратурнай мовы, т. II, Мінск 1968, с. 338

САРДЭЧНЫЯ ТАЙНЫ

Дарагое Сэрцайка! Мірэк вучыцца ў апошнім класе ліцэя, а я на год малодшая за яго. Паўгода таму назад я была яшчэ закаханая, як немаўлятка. У школе не было прыгажэйшага хлапца за Мірка. Усе сяброўкі навокал мне зайздросцілі. Зрэшты, зайздросцяць і да сёння. Ім здаецца, што дастаткова, каб хлопец быў прыгожы і прыстойны. Але я табе хачу сказаць, што гэта далёка не ўсё. Мяне Мірэк расчараваў, калі наступіла ў нас першае збліжэнне. Ну, бо, Сэрцайка, уяві сабе, што фізічнае каханне з Міркам не прынесла мне ніякай сатысфакцыі. Не гаворачы ўжо пра тыя, як ты калісь пісала, „габарыты" (былі яны надта мізэрныя), дык Мірэк рабіў гэта надта хутка, так што фактычна я нават і не апамяталася, што да чаго, — і ўжо было па ўсім. Пасля ізноў нешта пачынаў, вельмі хуценька заканчваў усё гэта, і так магло быць нават разоў пяць.

Страшна нават прызнавацца, але часамі мне здаецца, што я перастала Мірка кахаць у моманце першага збліжэння. Не скажу, цягнецца гэта і надалей, але пачынае мне гэта падабацца ўсё менш і менш. Мірэк жа нічога іншага не робіць, як толькі пераконвае мяне, што лічацца перш за ўсё „разы", а мне дык здаецца, што можа быць усяго адзін-адзіненькі „раз", але каб быў гэты раз салідны і даў дзяўчыне сатысфакцыю.

А ў апошні час, хаця я не парвала цалкам з Міркам, сустрэла я Стася. Стась, праўда, ужо не малады і нават не хлапец, бо ў яго ёсць жонка і дзеці. Паколькі я і так ужо страціла сваю нявіннасць, дык вырашыла аддацца Стасю... Страшная справа: ён мне пачынае падабацца ўсё больш. Яму ўжо 45, і гэты чалавек сапраўды ўжо ведае, што такое каханне і як задаволіць жанчыну. І цяпер вось думаю, што рабіць, бо і Стась не мае намеру ад жонкі адыйсці, але і Міркавы „разы" мне не даспадобы. А што ты параіш мне, „Сэрцайка?

Ленка

Ленка, што тут табе сэнсоўнага можна параіць?! Ты трапіла, як тая сліўка ў кампот. І тут кепска, і там нядобра. Аднак жа, здаецца мне, што ты сама тут у многім вінавата. Яшчэ ж школы не закончыла, а ўжо такімі доследамі займаешся! А ці не лепш было б прысвяціць больш увагі нейкім задачкам, ці скажам, Космасу?! Але калі ты ўжо пачала, дык і я пастараюся табе адказаць. Напэўна Мірэк не мае рацыі на конт гэтых сваіх „разаў". Нездарма ж ёсць прымаўка: раз, ды добра! Думаю, што ён і сам гэта вельмі добра разумее. Але што ён, бедны, мае казаць?! Што датычыць Стася, дык і ён табе не пара, хоць бы яго „раз" быў шмат прыемнейшы: застары і мае сям'ю. Так што, думаю, павінна ты атрэсціся з гэтай сітуацыі, ды думаць пра тое, каб шчасліва закончыць школу, а мо і здаць у вышэйшую школу экзамены. А калі ўжо было іх двух, то знойдзецца і трэці, і чацверты. Можа ўрэшце трапіш на такога, што будзе і з добрым „разам" і жанаты яшчэ не будзе.

Сэрцайка

ЗАКУСКІ

САЛАТА З СЕЛЯДЦОМ

На 1 селядзец трэба ўзяць 2 бульбіны, 1 бурак, 1 яблык, 1 цыбуліну, 160 г маянэзу.

Селядзец ачысціць, калі надта салоны — вымачыць, а пасля парэзаць на тоненькія кавалачкі. Асобна зварыць у лупіне бульбу і бурак, пасля чаго сцерці гародніну на тарцы з вялікімі дзіркамі. Сцерці на тарцы і яблык, а цыбулю парэзаць на паўскрылёчкі. Класці па чарзе на талерцы кавалкі селядца, бульбу, яблык, бурак і цыбулю. А наверсе палажыць палову маянезу. Чаргуючы таксама, палажыць другую частку прадуктаў і заліць другой палавінай маянезу.

ЯЙКІ, ФАРШЫРАВАНЫЯ СЕЧАНЫМ СЕЛЯДЦОМ

На 4 яйкі трэба ўзяць паўбульбіны, паўморквы, палавіну кіслага агурка, 60 г зялёнага гарошку, паўшклянкі маянезу.

Фарш: 160 г селядца, 1 яблык, 50 г булкі, паўцыбуліны, 1 сталовая лыжка масла, 1 чайная лыжка 3-працэнт. воцату, перац.

Зварыць крутыя яйкі, абабраць іх, разрэзаць на палову і выняць жаўток. Палавінкі яек (бялкі), напоўніць фаршам, падрыхтаваным з сечанага селядца і часткі жаўткоў. Фарш выраўнаць і ўфармаваць яго так, каб кожная палавінка выглядала як цэлае яйка. Звараныя і абабраныя бульбу, моркву, а таксама агурок парэзаць на скрылёчкі, палажыць у місачкі. Зверху палажыць фаршыраваныя яйкі, паліць маянезам, упрыгожыць пасечаным жаўтком і зялёным гарошкам.

Падрыхтоўка фаршу. Селядцы ачысціць і парэзаць. Абабраныя яблыкі парэзаць на часткі і ачысціць. Булку намачыць у малацэ, а пасля выціснуць. Цыбулю дробна нарэзаць і крыху падсмажыць. Падрыхтаваныя прадукты прапусціць праз мясарубку, пасля чаго дадаць добра расцертае масла, змелены перац і воцат і дакладна перамяшаць.

РЫБНЫЯ ШАРЫКІ

На 600 г рыбы трэба ўзяць 1 цыбуліну, 1 сталовую лыжку крухмалу, 120 г малака (або вады), перац, соль.

Рыбу ачысціць, дакладна памыць, аддзяліць філе і разам з цыбуляй прапусціць яго праз мясарубку.

Дадаць крухмал, соль, перац, малако (або ваду) і добра перамяшаць. З гэтай масы рабіць шарыкі (нешта накшталт клёцак), так каб было іх па 2-3 на порцыю. Зварыць у пасоленай вадзе, выкласці на друшляк. Падаем гарачымі ці халоднымі з соусам (хрэнным, таматным, грыбным).

Гаспадыня

СОННІК

112

Тапол**я** — смерць знаёмага; таполевая алея — жыццё без клопатаў да глыбокай старасці.

Топель — выгоднае жыццё, дастатак.

Торбу насіць — неспакой; згубіць — наробіш даўгоў.

Торг — быць на ім — рухлівае жыццё; бачыць — карысць, новая прыязь; прадаваць на ім — з цяжкасцямі даб'ешся дабрабыту; купляць на ім — будзеш прымушаны рабіць падарункі, вялікія выдаткі; таргавацца — пазнаёмішся з новым чалавекам.

Тормаз знойдзены — непрыемнасці; бачыць — шматлікія перашкоды.

Торт — радасць у сям'і; атрымаць — карысць; есці — гасціна; нарыхтоўваць — госці.

Торф — сямейнае шчасце.

Тост падымаць — удачы, вясёлае здарэнне ў сям'і.

Тоўсты — даб'ешся значэння, тваё надзеі споўняцца.

Трава — асцерагайся ашуканцаў; касіць — павелічэнне дабрабыту; ляжаць на ёй — пачатак мілага знаёмства; сухая — хвароба.

Трагедыя — давядзецца прасіць дапамогі.

Трамвай — хутка даб'ешся свайго.

Транспартны сродак — добрыя навіны.

Трапачка — блізкая радасць.

Трапецыя (трапез) — хісткія адносіны і палажэнне.

Трасца — зменлівасць у каханні.

Трасціна — цябе хочуць падмануць; бачыць яе ў вадзе — быць хісткім; сядзець на ёй — табе будзе спрыяць шчасце; дзьмуць у яе — абяцаючая будучыня.

Тратуар — непрыемнасці, смутак.

ЗОРКА
СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Лаўрэат ваяводскага агляду конкурсу савецкай песні і танца для дзяцей „Колеры дружбы“ калектыў „Вясёлыя ноткі“ з бельскай падставовай школы № 2. Вядзе калектыў настаўніца гэтай школы, салістка бельскіх „Васілёчкаў“ Валянціна Мароз. На здымку — выступленне калектыву, якім ён заваяваў званне лаўрэата. Фота Андрэя Урбанскага.

19 лютага 1988 года вядомаму беларускаму пісьменніку Станіславу Шушкевічу спаўняецца 80 год. Чытачы „Зоркі“ добра ведаюць яго творы, чытаюць кніжкі, якіх ужо нямала напісаў пісьменнік. З нагоды такога юбілею жадаем пісьменніку шмат гадоў жыцця ў добрым здароўі і далейшага творчага натхнення для новых, цікавых кніжак для дзяцей і дарослых. Прапануем некалькі вершаў пісьменніка.

Станіслаў Шушкевіч

ЗІМА

Да цябе прыбеглі
Гуртам мы.
У цябе пытаемся,
У зімы:
— Ты куды падзела
Кветкі і мурог,
Ты куды схавала
Дзеразу і мох?

Ты чаму заснежыла
Поле і лясы,
Дзе багун і папараць,
Верасы?

— Ах, мае вы смешныя!
Як і вы,
Не кранала кветак я
І травы.

Не зрывала папараць
І багун:
Я ж усё ад холаду
Берагу.

Кветкам і травіцы
Сняцца сны —
Я прыкрыла шчыльна іх
Да вясны.

Ткала коўдру белую
Я сама...

Пэўна, ў вас пытанняў
Больш няма?

ЛЯСНЫ ХАКЕЙ

На палянцы у хакей
Зайчыкі гулялі.
Баязлівы верабей
Сеў як можна далей.

Так кружылі — лёд трашчаў
І трашчалі клюшкі.
— Брава! Брава! — сыч крычаў,
Аж нямелі птушкі.

Злева быў варатаром
Медзвядзюк рухавы,
З доўгай клюшкаю-калом
Воўк стаяў направа.

Дацямна ішла гульня.
Страшнай ноч здалася.
Доўга воўчая гайня
У логава плялася.

У бярлог пайшоў мядзведзь,
Зайчыкі — у хаткі.
Нельга больш было сядзець,
Забалелі лапкі.

Крыкі, воплескі, як гром,
Чуліся навокал,
І не спала ўсё кругом —
Блізка і далёка.

СНЕЖНЫ ДЗЕД

Скачуць дзеці. Шум і смех.
У камы качаюць снег.
Толькі снегу быў камяк,
А ўжо вырас дзед-дзівак:
Галава, нібы падушка,
Шапка з'ехала на вушка,
Губы — порхаўка,
Нос як моркаўка.
Пояс — рэмень наўскасяк,
З боку венічак-галяк.
Крочаць дзеці на абед,
І адзін застаўся дзед.

Верабейчык на плячы
Чыркнуў дзеду: чык-чык-чык!
Пасля пырхнуў — і няма.
Сыпле белы пух зіма.
Паглядзеў яму услед,
Зажурыўся снежны дзед.

ЗАЙЧЫК ВУШКІ ПРАСТУДЗІЎ

Зайчык вушкі прастудзіў,
Закладае вату.
Каля лесу заблудзіў,
Ледзь прыплёўся ў хату.

Рукавічкі пагубляў
І прыбег без шапкі,
Снежкі часта ён шпурляў,
Адубелі лапкі.

Ён казаў, што лёд крышыў,
Памачыў валёнкі,
Клаў у роцік ледзяшы,
Піў ваду з палонкі.

Уладзімір Ліпскі

ВЯСЁЛАЯ АЗБУКА

Пачатак у папярэдніх нумарах

ЛІЧЫЛКА

Літара Л прыдумала лічылку:

— Ляцелі летам лебедзі ля лесу. Люлялі на крылах ліліпутаў. Ледзь селі лебедзі на лузе — сталі лічыць ліліпутаў.

Лінaчка, Леначка, Лісачка,
Лушачка, Лорачка, Лерачка,
Лаўрэнка, Лашурка, Лаконка
А дзе наш любімы Лявонка?

Пабегла Л шукаць дзяцей. Ля лавачкі гулялі Люба, Лёня, Ліля, Лера, Лёва, Лора, Лона, Ліна, Луша.

Люба люляла ляльку Алісу.

Лёня лавіў ластаўку.

Ліля і Лена лейкай палівалі лісцікі на ліпе.

Лера і Ліна ляпілі з гліны лася.

Лёва „лётаў“ на легкавіку.

Лора лячыла лякарствам легканогую Лайку.

Лона карміла лісліваю ліску.

Луша біла лынды.

Падбегла да лавачкі літара Л, хваліцца:

— Лічылку вясёлую прыдумала.

Л паствіла ланцужком дзяцей, пачала лічыць іх вясёлай лічылкай.

„Лявонкам“ вылічылі Лёву. Пачалася вясёлая гульня ў хованкі.

ЯК МАЛПЫ ЗГУБІЛІ М

Мама Мартышка малола муку. Малпяняты Мікі і Мукі памагалі. Мікі-мукамол. Мукі — мукасей.

Мала-памалу змалолі мяшок мукі.

У Мікі — мазалі, маркотна мармыча:

— Мука малоць муку.

Малпяня Мукі тармосіць маму:

— Мама, ам, ам марожанае.

— Малайцы! Дам вам марожанае і мармеладу. Мыйцеся!

Мікі і Мукі маўкліва мылі мылам мордачкі. Мылі, мылі і вымылі М. Мяшкі без М сталі яшкі, мука — ука, млын — лын.

Мікі крычыць:

— Мама, млынар махае.

Без М атрымліваецца:

— А-а, лынар ахае.

Мукі вымаўляе:

— Мама, мне страшна!

Атрымліваецца:

— А-а, не страшна!

— Ікі, Укі! Ікі, Укі! — Мартышка шукае малпянят.

А малпяняты на магутнай магноліі ловяць М. Мудрая мама Мартышка памагае Мікі і Мукі. Маланкай мітусяцца малпы, мармычуць:

— Мы эм ам! Мы эм ам!

Без М малпіна мова незразумелая:

— Ы-э-а! Ы-э-а!

Працяг будзе

ПРА МІШУ, МАШУ, САШУ І КАШУ

Міша і яго сястрычка Маша вельмі не любілі кашы, асабліва маннай. Не маглі нават глядзець на яе.

— Не хачу кашы, лепш буду галодны, — казаў Міша.

— А я, — казала Маша, — лепш буду піць рыбін тлушч.

Быў у іх і малодшы брацік Саша. Зусім маленькі. Такі маленькі, што кармілі яго з лыжачкі. Гаварыць ён яшчэ не ўмеў, а вымаўляў толькі асобныя гукі: „ма", „па" і „бу-бу-бу".

Аднойчы, калі мама збіралася Сашу карміць, зазваніў тэлефон. Яе выклікалі на работу. Таты дома не было, а бабуля пайшла ў магазін.

— Дзеці, — сказала мама, — мне трэба ісці. Пакарміце Сашу, манная каша на пліце.

Маша пераклала кашу на талерку, узяла лыжку і разам з Мішам пайшла да брацікa.

— Трэба надзець яму фартушок, — сказала Маша і пачала ўсё рабіць, як мама. — Трымай талерку, а я карміць буду.

Яна ўзяла брацікa на рукі, пасадзіла сабе на калені і зачэрпнула лыжку кашы.

— Паспытай, Сашачка, якую мама кашку табе зварыла. Як смачна! — Маша паднесла лыжку да Сашавага рота.

Саша незадаволена зморшчыўся і адвярнуўся.

— Сашачка, ты не хочаш кашкі? Паспытай, якая смачная!

І Маша паспрабавала падсунуць лыжку з другога боку.

Але Саша яшчэ мацней сціснуў губы і зноў адвярнуўся.

— Што рабіць? Не есць! — у роспачы ўсклікнула Маша.

— Я забаўляць яго буду, — сказаў Міша.

Ён узяў некалькі цацак, адну даў Сашу, другую пачапіў сабе на шыю, узяў дудачку і зайграў, прыпяваючы:

— Ду-ду-дудзем, ду-ду-дудзем,
Есці кашку мы будзем!

Саша з цікавасцю паглядзеў на Мішу. Відаць, песенька яму спадабалася. Ён усміхнуўся, але рота не раскрыў.

Тады Міша пусціўся ў скокі:

— Каша смачненькая
Ды салодзенькая...

Саша ўбачыў, як танцуе Міша, пачаў таксама перабіраць ножкамі, весела заўсміхаўся.

І толькі ён разявіў рот, як Маша адразу ж усунула лыжку.

Саша сярдзіта паглядзеў на сястрычку і... фыркнуў. Каша белымі пырскамі разляцелася ва ўсе бакі.

— Ах, які ты! Чаму не хочаш есці? Вось я табе зараз!.. — раззлавалася Маша і хацела адшлёпаць брацікa, але Міша яе спыніў:

— Пачакай, так карміць нельга. Трэба па-даросламу. Давай паспрабуем разам карміць.

Ён збегаў на кухню і прынёс яшчэ адну лыжачку.

— Зараз Саша з'есць лыжачку за маму...

— І за тату... — Маша таксама зачэрпнула кашы.

Але Саша не хацеў есці ні за маму, ні за тату, а тым болей за сябе. Ён круціў галавою, і як ні стараліся няньі ўвапхнуць лыжку ў рот, — не ўдавалася.

— Трэба паказаць прыклад — самім есці, — сказаў Міша, прыгадаўшы сваю настаўніцу Ніну Пятроўну. — Сашачка, паглядзі, як Маша будзе есці кашку.

— Не хачу я гэтай кашы! — закрычала Маша. — Цярпець яе не магу!

— А я кажу, трэба, — паўтарыў Міша і працадзіў праз зубы: — Ну!

Пярэчыць было бескарысна, і Маша неахвотна разявіла рот.

— Га-ам! — Міша засунуў ёй лыжку з кашай. — Глытай! — загадаў ён. — Ну! Гэта за маму, а зараз — за тату... — і ён прымусіў сястру праглынуць яшчэ адну лыжку.

— А цяпер Сашачка з'есць за бабулю, — і, набраўшы кашы ў лыжку, паднёс брацікy.

Але Сашаў рот па-ранейшаму быў закрыты, а вочкі дапытліва пазіралі на Машу.

— Яму цікава паглядзець, як ты будзеш есці, — сказала Маша. І, не даючы брату апамятацца, хуценька засунула лыжку з кашай яму ў рот. — Ну, глытай хутчэй!

Што было рабіць? Скрывіўшыся, быццам у роце не каша, а лімон, Міша праглынуў.

— Не так! Саша можа падумаць, што каша нясмачная. Зрабі выгляд, што табе вельмі падабаецца.

І яшчэ лыжка кашы схавалася ў Мішавым роце.

— А зараз лыжачку Сашу...

Але цікаўныя вочкі зноў пазіралі на сястрычку.

— Не, Машы...

— А зараз Міша за бабулю...

— А Маша за дзядулю...

— А Міша за тату...

— А Маша за маму...

Лыжкі так і мільгалі да рота то аднаго, то другога. Саша ледзь паспяваў круціць галавою і пераводзіць позірк з брата на сястру.

Нарэшце яны ўспомнілі пра брацікa.

— А зараз Саша з'есць лыжачку за...

Лыжка стукнула аб пустое дно.

Брат і сястра здзіўлена пераглядзелі адно на аднаго. Як магло так здарыцца? Яны ж цярпець не маглі гэтай маннай кашы!

У хуткім часе прыйшла мама, здзівілася Сашаваму апетыту і зварыла яму яшчэ адну талерку кашы. А Міша і Маша больш ніколі не казалі, што не любяць кашы.

Сяргей Тарасаў

Пішуць школьнікі

ДОБРЫ ДЗЕНЬ, ДАРАГАЯ „ЗОРКА"!

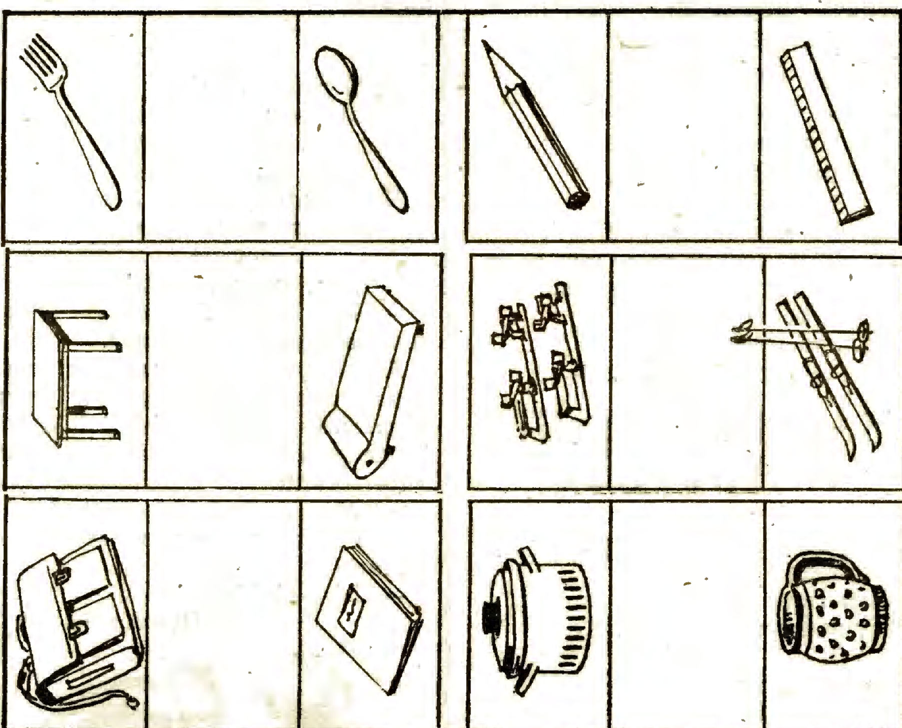
Піша да Цябе вучаніца чацвёртага класа з Пачатковай школы ў Кленіках Данута Ільяшук.

У нашым класе вучыцца шэсць дзяўчатак і дзесяць хлапчукоў. Усе мы вывучаем беларускую мову. Вучыць нас беларускай мове настаўніца Вера Флорчук. Раз у тыдзень мы чытаем „Ніву", а ў ёй перш за ўсё — „Зорку". Кожную нядзелю я слухаю з Беластока перадачы па радыё на беларускай мове. Я намалявала карцінку. Высылаю яе Табе, „Зорка". Ці падабаецца Табе яна?

Данка Ільяшук, 4 кл., Кленікі

А-Д-Г-А-Д-А-Н-К-А

У пустыя клетачкі ўмалюй прадмет, які лагічна згаджаецца б з двума іншымі. Падпішы яго правільна па-беларуску.

Вучнёўская творчасць

ЗІМОВЫЯ ГУЛЬНІ

Зіма — дзецям гульня.
Бегаюць, скачуць,
У снежкі іграюць,
Ездзяць на лыжах,
З горкі з'язджаюць,
На лёдзе гуляюць,
Снежную бабу стаўляюць.

Аня Коўнер, IV клас, школа ў Ласінцы.

ЗІМА

Надышла зіма
Ветры загулі,
Белым пухам
Пакрыліся палі.

Прыйшоў мароз,
Пэндзлікам махае.
Вокны ў узоры
Прыбірае.

Выбеглі дзеці
На снег, для гульні.
Шчокі чырвоныя,
Як агні.

Ала Гайдук, IV клас, школа ў Ласінцы.

ПАЗНАЁМІМСЯ

* * *

БССР, 222320, Мінская вобл., Маладзечанскі раён, с. Краснае, вул. Ільюшына, д. 47. Арэхавай Наташы. 6 клас.

* * *

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. Волаха, 53, кв. 28. Аксана Мільгуй, 6 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Р. Люксембург, 90-А, кв. 49. Оля Зраева, 6 клас.

* * *

БССР, 220014, г. Мінск-14, вул. Мініна, 26, кв. 2. Наташа Кучук, 7 клас.

* * *

БССР, 220051, г. Мінск-51, вул. Дзекабрыстаў, 15, кв. 3. Іра Ефрэменка, 6 клас.

* * *

БССР, 220051, г. Мінск-51, вул. Дзекабрыстаў, 15, кв. 3. Андрэй Ефрэменка, 7 клас.

Адрас рэдакцыі: 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1 „Зорка".

Piątek 19 II — 8.10 Hist. kl. VII. 9.00 Hist. kl. III lic. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszko.e. 10.00 DT. 10.10 Studio Olimpijskie — Calgary 88. 12.00 Krajobrazy polskie — kl. IV. 12.50 Wiedza o społecz. kl. VII. 13.30 TTR — s. II Fiz. 14.00 TTR — s. II Biol. 15.30 W szko.e i w domu. 15.50 NURT. 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Rambit. 16.50 Okienko Pankracego. 17.15 Teleexpress. 17.30 Za kierownicą. 17.50 Konkurs na dyr. Domu Kultury. 18.25 Małe kino: „Kamienny las". 18.50 Dobranoc. 19.00 Monitor Rządowy. 19.30 Dziennik. 20.00 „Kurier z Ankary" — film fab. 21.00 Czas. 21.35 Studio Olimpijskie — Calgary 88.

Sobota 20 II — 7.25 TTR — s. IV Fiz. 7.55 TTR — s. IV Prod. rośl. 8.25 Pr. dnia. 8.30 Tydzień na działce. 9.00 Drops — mag. d.a dzieci i młodzieży. 10.00 DT. 10.10 Studio Olimpijskie — Calgary 88. 12.00 Wojsk. pr. rok. 12.30 Bariery. 12.55 Antologia dramatu powszechnego: Jan Drda — „Zapomniany diabeł". 15.25 Filmy Ludwika Perskiego. 16.25 Skarbiec — mag. hist. 17.05 Los. D. Lotka. 17.15 Teleexpress. 17.30 Plebiscyt piosenki — Opole 88. 18.30 Butik. 19.00 Dobranoc. 19.10 Z kamerą wśród zwierząt. 19.30 Dziennik. 20.00 „Max i ferajna" — franc. film fab. 21.50 Studio Olimpijskie — Calgary 88. 0.20 „Literatura i eros" — film franc.

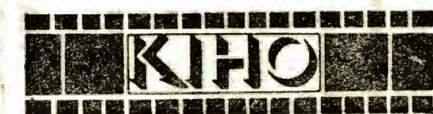
Niedziela 21 II — 6.00 Tel. kurs rol. 7.00 Pr. dnia. 7.10 Alarm przeciwpoż. trwa. 7.20 Wszechnica rodziny wiejskiej. 7.45 Po gospodarsku. 8.15 Tydzień. 9.00 Teleranek oraz film „Goście". 10.00 DT. 10.05 Studio Olimpijskie — Calgary 88. 12.00 Siedem anten. 12.40 Kraj za miastem. 13.00 Koncert Życzeń. 13.45 Teatr dla dzieci: Elżbieta Zalewska — „Kto to widział". 14.20 W starym kinie: Spotkanie z Elżbietą Barszczewską. 15.20 Studio Olimpijskie — Calgary 88. 17.15 Teleexpress. 17.30 Prezydenci. 18.00 Marek Sierocki zaprasza. 18.20 Antena. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.00 „Music-hall" — serial tv franc. 20.50 Pr. rozr. 21.50 Wyniki Totaliz. Sportowego. 21.55 Studio Olimpijskie — Calgary 88.

Poniedziałek 22 II — 13.30 TTR — s. II Mat. 14.00 TTR — s. II J. pol. 14.30 Tel. kurs rol. 15.20 Powtórka przed maturą. Ściąga z matmy. 15.50 NURT. 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Dla dzieci: Zwierzyniec. 16.50 „Zwierzaki, zwierzaki" — serial prod USA. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Jan Serce" (10 — ost.) — serial pol. 19.00 Dobranoc. 19.10 Pr. publ. 19.30 Dziennik. 20.00 Teatr Telewizji. 21.25 Studio Olimpijskie — Calgary 88.

Wtorek 23 II — 8.10 Praca-technika kl. III. 9.00 Hist. kl. IV. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Studio Olimpijskie — Calgary 88. 12.00 Przygot. do życia w rodzinie kl. I—IV. 12.50 Wiedza o społecz. kl. VIII. 13.30 TTR — s. IV Mat. 14.00 TTR — s. IV J. pol. 14.30 Tel. kurs rol. 15.10 Kim być? — pr. dla maturzystów. 15.40 Pr. dnia i DT. 15.45 Studio Olimpijskie — Calgary 88. 17.15 Teleexpress. 17.30 Lex. 17.35 Dla dzieci: Cojak. 18.00 Gazeta Rolnicza. 18.30 Tel. Informator Wydawniczy. 18.50 Dobranoc. 19.00 Lex. 19.30 Dziennik. 20.00 „Jak zdobywano Dziki Zachód" (8) — serial USA. 21.25 Konferencja prasowa rzecznika rządu. 21.40 Studio Olimpijskie — Calgary 88.

Środa 24 II — 8.10 Geogr. kl. V. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.20 Studio Olimpijskie — Calgary 88. 12.00 Chem. kl. VII. 12.50 J. pol. kl. II lic. 13.30 TTR — s. II Chem. 14.00 TTR — s. II Hist. 14.30 Tel. kurs rol. 14.45 Powtórka przed maturą: Hist. 15.15 NURT. 15.40 Pr. dnia i DT. 15.45 Studio Olimpijskie — Calgary 88. 17.15 Teleexpress. 17.30 Los. Ex. Lotka i Super Lotka. 17.40 Dla dzieci: Tik-Tak. 18.20 Z Polski rodem. 18.50 Dobranoc. 19.00 Sejmowe spotkania. 19.30 Dziennik. 20.00 Przełamanie — wid. publ.-artyst. 21.10 Klub Międzynarodowy. 21.40 Wyniki Totalizatora Sportowego. 21.45 Studia Olimpijskie — Calgary 88.

Czwartek 25 II — 8.10 Biol. kl. VI. 9.00 Muzyka kl. II. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Studio Olimpijskie — Calgary 88. 12.00 J. pol. kl. VII. 12.50 J. pol. kl. I—IV lic. 13.30 TTR — s. IV Mech. rol. 14.00 TTR — s. IV Prod. zwierz. 14.30 Tel. kurs rol. 15.20 Powtórka przed maturą: J. ang. 16.00 Rolniczy film oświatowy: „Był sobie las". 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Kwant. 16.50 „Było sobie życie" (9) — serial franc. 17.15 Teleexpress. 17.30 Poligon — wojsk. mag. publ. 17.55 Telespotkania. 18.20 Sonda. 18.50 Dobranoc. 19.00 Teraz — tyg. gosp. 19.30 Dziennik. 20.00 „Dempsey i Makepeace na tropie" (1) „Wojna gangów" — serial krym. prod. ang. 21.05 Pegaz. 21.45 Studio Olimpijskie — Calgary 88.

Bielsk Podl. Pociąg do Hollywood — pol. 24. Jak to się robi w Chicago — USA 25—28.

Czyże Cudowne dziecko — pol. Prom do Szwecji — pol. 24—28.

Hajnówka Wierna rzeka — pol. 22—26. Najlepszy kumpel — USA 27—28.

Michałowo Sceny dziecięce z życia prowincji — pol. 23—25. Złoty pociąg — pol. 26—28.

Mielnik Łańcuch — czes. 24—25. Purpurowa róża z Kairu — USA 27—28.

Milejczyce Wsi moja sielska, anielska — czes. FIX — USA 24—28.

Nurzec Sekret Bachusa — rum. 24. Wierna rzeka — pol. 25—28.

Orla Na ringu — rum. 24—28.

ШТО? ДЗЕ? КАЛІ?

Дзень	Стыль: новы	Стыль: стары	Святы. імяніны		Сонца усх.-зах	Месяц усх.-зах
нядзеля	21	8	**Элеаноры, Фелікса**	**Сырапусная**	6.40-17.00	12.44-5.47
панядзелак	22	9	Малгажаты, Марты	Нікіфара	6.38-17.02	14.01-6.19
аўторак	23	10	Дамяна, Раманы	Валянціны, Паўла	6.36-17.04	15.24-6.42
серада	24	11	Богуша, Мацея	Усевалада, Дзмітра	6.34-17.06	16.48-7.00
чацвер	25	12	Цэзара, Віктара	Аляксея, Мялеція	6.32-17.08	18.12-7.14
пятніца	26	13	Аляксандра, Міраслава	Зоі, Святланы	6.29-17.09	19.36-7.27
субота	27	14	Анастассі, Габрыэля	Кірылы, Аўксенція	6.27-17.11	21.02-7.39

СПРАВАЗДАЧНА-ВЫБАРНЫЯ СХОДЫ

Праўленне аддзела БГКТ у Беластоку паведамляе, што справаздачна-выбарныя сходы беластоцкіх гурткоў адбудуцца ў памяшканні ГП БГКТ, вул. Варшаўская 11 у ніжэй пададзеных тэрмінах:

27 лютага 1988 г., а 17.00 гадзіне — сход маладзёжнага гуртка БГКТ.

28 лютага 1988 г., а 17.00 гадзіне — сход гарадскога гуртка БГКТ.

Членаў гурткоў просім узяць удзел у сходах.

УВАГА, ЖЫХАРЫ БЕЛАСТОКА!

У нядзелю, 21 лютага 1988 г. а 17.00 гадзіне ў памяшканні ГП БГКТ, вул. Варшаўская 11, адбудзецца акадэмія ў гонар 70-ай гадавіны Савецкай Арміі. Прадбачваецца канцэрт у выкананні беларускіх калектываў з Рыбалаў і Беластока. Уваход — свабодны. Запрашаем!

ТРЫ ДНІ ПАДРАД

Тры дні падрад выступалі „Дубіны" з канцэртамі ў розных мясцовасцях Беласточчыны.

21 студзеня далі два канцэрты — першы ў Дубічах-Асочных у новай святліцы, пабудаванай грамадскім чынам людзей, а пасля ў Арэшкаве — у клубе. Абодва канцэрты прайшлі пад лозунгам „Усе будуем наш музей". Замест білетаў на канцэрты, людзі куплялі цаглінкі на музей. Канцэрт арганізаваў гайнаўскі ГОК.

22 студзеня „Дубіны" выступілі з двума канцэртамі на тэрыторыі дзейнасці Сямяціцкага аддзела БГКТ — у Вульцы Нурэцкай і ў Клюковічах. Канцэрты гэтыя, ад імя аддзела, арганізаваў Міхась Вішанка — інструктар ГП БГКТ на гэты аддзел. Грошы з канцэртаў прызначаны таксама на музей.

23 студзеня „Дубіны" ўвесь дзень і вечар правялі ў вёсцы Пашкоўшчына, Арлянскай гміны. Пасля выступлення на ёлцы ў школе, увечары яны ігралі на забаве для дарослых у мясцовай святліцы. Хочацца тут падкрэсліць адданасць беларускай песні і беларускім людзям саміх „Дубіноў", якія з неверагоднай ахвярнасцю служаць сваім высокім мастацтвам нашым людзям.

(вв)

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на такі адрас:

Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217-1922-132.

У замежнай валюце: Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5018-24325-151-6787, nr rachunku walutowego w rublach 5018-24325-151-6201.

Спісак чарговых ахвяравальнікаў:

1150. Самаўправа жыхароў в. Ліпіны — 10.000 зл.
1151. Гмінны кааператыў „Сялянская самадапамога" ў Гарадку — 15.000 зл.
1152. Працаўнікі рэдакцыі „Нівы" ў Беластоку — 2.800 зл.
1153. Жыхары в. Трасцянка — 1.700 зл.
1154. Жыхары в. Белкі — 300 зл.
1155. Жыхары в. Сакі — 700 зл.
1156. Марыя Смактуновіч (Нарва) — 500 зл.
1157. Аліцыя Ляшчынская (Гозьна) — 500 зл.
1158. Іван Назарук (Нарва) — 500 зл.
1159. Тэатральны калектыў „Парнас" (Бельск-Падляшскі) — 3.520 зл.
1160. Ірына Дзмітрук (Гайнаўка) — 500 зл.
1161. Іван Бароўскі (Бандары) — 1.200 зл.
1162. Жыхары Гайнаўкі — 600 зл.
1163. Жыхары Нараўкі — 800 зл.
1164. Міхась Трахімчык (Гайнаўка) — 500 зл.
1165. Міхась Баканач (Новае Ляўкова) — 500 зл.
1166. Станіслаў Казбярук (Гайнаўка) — 1.000 зл.
1167. Люба Новік (Гайнаўка) — 500 зл.
1168. Аляўтына Аляксінская (Нараўка) — 500 зл.
1169. Марыя Тапалянская (Беласток) — 500 зл.

Дзякуем.

Паведамляем таксама, што цэнтры збірання экспанатаў для музея знаходзяцца ў наступных месцах:

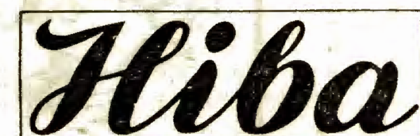
- у Пачатковай школе ў Рыбаках гміна Міхалова
- у клубе БГКТ у Бельску вуліца Міцкевіча 50/54
- у клубе БГКТ у Гайнаўцы вуліца Вызвалення 6.
- у Гмінным камітэце ПАРП у Мілейчыцах.
- у Саколцы вуліца Варыцкага 1.
- у ГП БГКТ у Беластоку вуліца Варшаўская 11.

Чакаем экспанатаў або інфармацыі аб месцы іх знаходжання.

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej i Ruchu Rewolucyjnego. 17-200 Hajnówka, ul. Wyzwolenia 6. Тэлефон 28-89

Хмялеўскі пра VIII Пленум ГП БГКТ ● Размова Рудчыка з войшкаўскім солтысам ● Зенюк пра новае ў навучанні беларускай мовы ● Барскі аб ваеннай драме ● Як Петручук качку купіў ● Яновічаў адказ Панфілюку ● Валкавыцкая ў „Хлопцаўрыбалоўцаў" ● Гайдук пра Генрыха і Рынгалу ● Чэрнякевіч пра сукенку з арнаментам ● Беларускі ўрок Васіля Сакоўскага ● Як можна кахаць старога? ● Беларуская кухня ● „Зорка" ● Гумар.

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў: Вера Валкавыцкая, Мікалай Гайдук (намеснік галоўнага рэдактара), Валянціна Жэшка (карэктар), Віталій Луба (галоўны рэдактар), Мірыслава Лукша, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Петрук (мастак), Віктар Рудчык, Марыя Федарук (машыністка), Міхась Хмялеўскі, Ада Чачуга (адказны сакратар), Яніна Чэрнякевіч.

„Niwa"
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok skr. poczt. 149
tel. 232-41

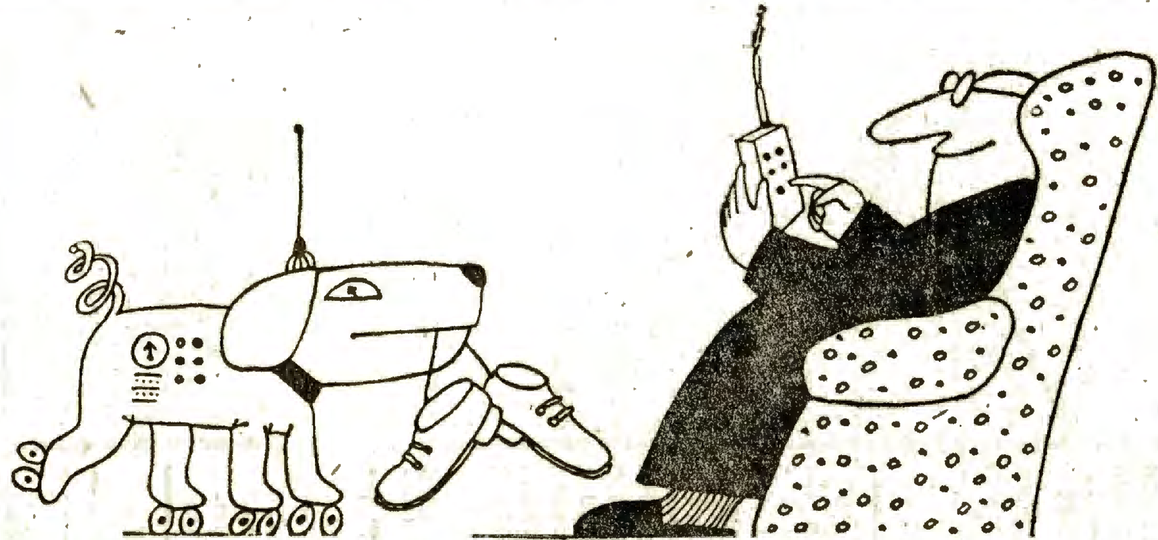
Wydawca Białostockie Wydawnictwo Prasowe 15-950 Białystok ul. Wesołowskiego 1. Druk Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty kwart. 156 zł, półr. 312 zł, rocznie 624 zł.

WARUNKI PRENUMERATY

1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach, w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów
   - osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli
   - osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych, właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonują używając „blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch"
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul. Towarowa 28 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc. dla zlecających instytucji i zakładów pracy.

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę
- do dnia 10 listopada na I kwartał i I półrocze roku następnego, oraz cały rok następny
- do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bież.

Zam. 239/88 r. Nakład 4 800 egz. E-5.

ТАБЕ ДОБРА

— Мы жывем у страшны час. Я толькі і чую дома — грошы, грошы, грошы!..

— Табе яшчэ добра! А я: „Няма грошай, няма грошай, няма грошай!“

З суседскага агародчыка

ЗАВУШНІЦЫ

— Як у вас з несунамі? — пазванілі дырэктару ювелірнай фабрыкі з міністэрства.

— Як і ўсюды, — адказаў дырэктар.

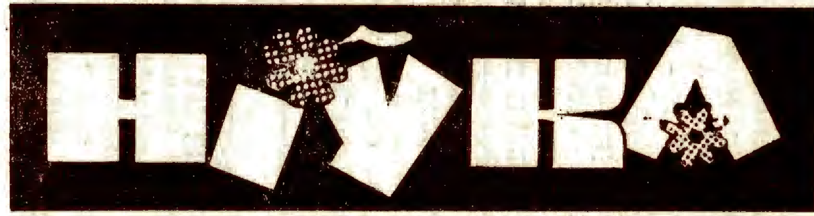
— Што значыць, „як і ўсюды“? — голас загучаў раздражнёна. — А калі канкрэтней?..

— Справа ў тым, што ў нас спецыфіка. Наша прадукцыя, так сказаць, зручная для выносу.

— Гэта не адказ... Працаваць трэба, дарагія таварышы. Карацей, распрацуйце мерапрыемствы па барацьбе з несунамі, заплануйце, каго пакараць, нарэшце, зрабіце, каб ваша прадукцыя была нязручнай для выносу і, наогул, прыміце канкрэтныя меры і далажыце. Усё зразумела? Выконвайце!

Пасля гэтай размовы дырэктар усю ноч не спаў: усё думаў, якія ж канкрэтныя меры прыняць? А раніцой аддаў загад: перайсці на выраб пазалочаных пудовых завушніц.

Васіль Дружкоў

САМА ВІНАВАТА

Кастусь з Маланкай паспрачаліся. Маланка не сцярпела і кажа:

— Вось дурніца, што выйшла за цябе замуж.

— Але ж я тут не вінаваты.

— Ты не вінаваты, што я за цябе выйшла замуж?

— Я не вінаваты, што ты дурніца.

ДЗЯЎЧЫНА ЦІ ХЛОПЕЦ

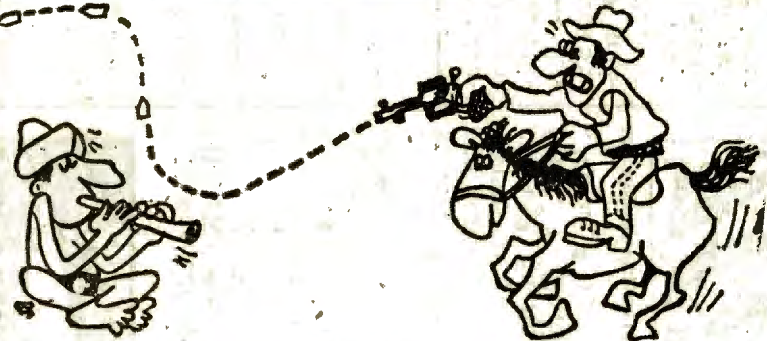
Дзядзька Сымон чакае аўтобуса на прыпынку. Захацеў пакурыць, а запалкі ў карабку скончыліся.

— Хлопец, дай агеньку, — звяртаецца ён да таго, хто стаіць бліжэй і дыміць.

— Калі ласка... Толькі я не хлопец, дзед.

Дзядзька Сымон спакойна паціскае плячыма:

— Тады і не дзяўчына...

Не бачыў далей свайго носа.
Таму ўсюды яго соваў.

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

— Сёння нашы радавыя Чуркін і Бусыга цудоўна стралялі — усе тры кулі ў „яблычка“, ды так кучна — пятачком накрыеш.

— Э-э, брат, далёка вашым стралкам да нашага Афонькіна. Яго вынікі пад капейкай схаваюцца.

— Няўжо кулю ў кулю пасадзіў?

— Ды не, адну прабоіну толькі і знайшлі ў мішэні.

*

— Тата, тысяча марак — гэта многа?

— Глядзячы чаго ты хочаш — зарабіць іх ці патраціць.

*

— Якой вы думкі пра кандыдатаў у бургамістры?

— Мяне цешыць, што з іх выберуць толькі аднаго...

КАРЫСЦЬ

Начальнік папракае пана Задрыпкоўскага:

— У сваёй рабоце вы ўвесь час допускаеце мноства памылак.

— Але ў гэтым ёсць станоўчы бок, — адказвае пан Задрыпкоўскі.

— Цікава ведаць, які?!

— На маіх памылках вучыцца ўся кантора.

З „Весніка Задрыпоніі“

І МАРОЗ НЕ БЯРЭ!

Марозаўстойлівы бетон выпускае Ачуцінаўскі растворны цэх. Пры любой сцюжы той не застывае шмат месяцаў запар.

ЗАКЛІК

Старшыня Алілуйчык на першым у гэтым годзе пашыраным пасяджэнні праўлення сябрыны „Сонечная крыніца“ выступіў з заклікам: „Давайце цешыцца толькі з добрага“!

ВЯСЁЛКА І СОНЦА

Вясёлка Сонцу кінула папрок:
„Навошта промнямі ты разганяеш змрок!
У цемры так я засвяціла б,
Што Зоркі й Месяц зацямніла б,
Спрачалася б з Паўночным зззяннем.
І Сонца здзейсніла яе жаданне:
За хмары светлы твар схавала,
Вясёлкі ў той жа міг не стала.

Хведар Жычка

ВАРУХНІ ГАЛАВОЮ

Сем дэталяў, якіх няма на верхнім малюнку, знойдзеце на ніжнім малюнку. На пошукі прызначаем 15 мінут.

Разгадка: 1) кружок з-над свечкі знаходзіцца на санках, 2) лінію, якой няма на плячах крацістага плашча, убачыце на санках, 3) чорны прамавугольнік са світэра мужчыны знаходзіцца на галаве хлопца, 4) спражка з рэменя — гэта акно, 5) авал з цэнтра верхняга малюнка, што вісіць у вітрыне, знойдзеце на грудзях хлопца з шалікам, 6) гузік-пампонік з футра знаходзіцца на галаве хлопца справа, 7) чорны берэт з галавы дзяўчыны знойдзеце над лобам хлопца на першых санках.

КУР'ЁЗЫ

ВЕРСІЯ „ЗАЙЦА“

Незвычайная гісторыя здарылася з 12-гадовым аргенцінцам з Буэнас-Айрэса Анхелем Дарыо Паэсам. Вырашыўшы крыху падарожнічаць, хлопчык адправіўся ў аэрапорт і, не маючы пры сабе ні грошай, ні дакументаў, паляцеў... у ЗША.

На кантрольным пункце ён заявіў служачым, што едзе з маці, якая быццам бы прайшла кантроль раней, і таможнікі бесперашкодна прапусцілі юнага „зайца“ ў самалёт, які робіць рэйсы паміж Буэнас-Айрэсам і Маямі.

Усеўшыся на адно са свабодных месц у салоне, Анхель без асаблівых цяжкасцей дабраўся да Маямі і нават заказаў сабе ў шляху абед за кошт авіякампаніі. У ЗША агентаў таможні і іміграцыйнай службы ён правёў тым жа спосабам, што і ў Буэнас-Айрэсе.

Падарожнік быў затрыманы толькі праз два дні адным са служачых авіякампаніі, які прыляцеў у Маямі тым жа рэйсам, што і Анхель. Ён і заўважыў знаёмага яму хлопчыка, які спаў у зале чакання аэрапорта. Вынаходлівага парушальніка даставілі самалётам усё той жа „Істэрн айрлайнз“ ў Буэнас-Айрэс.

Каб знайсці супольную мову, дастаткова закрыць рот.